

Home-Start

Karliën Craps
5 maart 2024

Opgroeien

Inhoudstafel

Inhoud

1	Inhoudstafel	2
1.	Inleiding: maak kennis met de praktijk	3
1.1.	Korte samenvatting van de praktijk.....	3
1.2.	Aanpak.....	3
1.3.	Belang van informele steun	4
1.4.	Home-Start Worldwide	4
1.5.	Vrijwilligers en gezinnen aan het woord	5
2.	Praktijkbeschrijving.....	7
2.1.	De aanleiding: probleem- en vraagstelling	7
2.2.	Voor wie: doelgroep.....	8
2.3.	Wat wil je bereiken: doelen.....	10
2.4.	Uitgangspunten van je praktijk.....	10
2.5.	Opbouw van je praktijk.....	12
2.6.	Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links.....	14
2.7.	Verwante praktijken.....	15
3.	Onderbouwing	17
3.1.	Theoretisch kader	17
3.2.	Argumenten op basis van onderzoek	21
4.	Voorwaarden voor uitvoering	27
4.1.	Competente medewerkers.....	27
4.2.	Kwaliteitsbewaking.....	29
4.3.	Ruimte en infrastructuur	30
4.4.	Kostprijs.....	30
4.5.	Overdracht en implementatie.....	31
5.	Bronnen.....	33
6.	Contactgegevens.....	37

1. Inleiding: maak kennis met de praktijk

1.1. Korte samenvatting van de praktijk

Home-Start is een laagdrempelig, preventief gezinsondersteunend programma, waarbij opgeleide vrijwilligers wekelijks een gezin aan huis sociale en opvoedkundige steun bieden vanuit een krachtgerichte en netwerkversterkende benadering.

Het doel van Home-Start is:

1. de draagkracht, weerbaarheid en opvoedingsvaardigheden van de ouders vergroten
2. het sociale netwerk herstellen en verbreden
3. de grondrechten realiseren, zodat gezinnen volwaardig kunnen participeren aan alle domeinen van de samenleving.

Tijdens een Home-Starttraject ervaren kinderen, jongeren en hun ouders hoe ze hun sterke kanten en sociale netwerk kunnen inzetten, zodat ze veelvoorkomende lichte problemen die bij het normale opvoeden en opgroeien horen, zelf kunnen oplossen en dat al van tijdens de zwangerschap.

1.2. Aanpak

De kern van Home-Start zijn de vrijwilligers die gezinnen in hun eigen omgeving ondersteuning en praktische hulp bij gezins- en opvoedende taken bieden. Het unieke in de Home-Startwerking is dat 1 *vrijwilliger* met een gemiddelde van 1 *dagdeel* per week bij 1 *gezin* aan huis gaat en dat doet voor een langere tijd.

Via lokale werkingen, ingebed in en/of nauw samenwerkend met de Huizen van het Kind, begeleidt en coördineert een Home-Startcoördinator een lokale Home-Startwerking. De lokale coördinator staat in voor de selectie en opleiding van vrijwilligers, de intake van de te ondersteunen gezinnen, de matching tussen vrijwilligers en gezinnen en de opstart, opvolging en afronding van het ondersteuningstraject. De werking steunt op een stevig vrijwilligersbeleid.

Het merendeel van de gezinnen wordt aangemeld door nulde- en eerstelijnsdiensten. Tijdens een huisbezoek wordt er uitgebreid kennisgemaakt met het gezin en bespreken de ouders en coördinator de noden en de krachten in het gezin. Samen bekijken ze hoe een Home-Startvrijwilliger van betekenis kan zijn. Op basis van de noden en sterktes van het gezin, en de interesses en mogelijkheden van de vrijwilliger, maken we een match tussen een gezin en een vrijwilliger.

De centrale werking van Home-Start Vlaanderen ondersteunt: de kwaliteitsbewaking, coaching en opleiding van de lokale coördinatoren; de organisatie van een lerend netwerk met uitwisseling tussen coördinatoren in Vlaanderen en Brussel van afdelingen en zelfstandige werkingen; het ter beschikking stellen van een algemene visie en methode, formulieren en werkdocumenten, de toegang tot de centrale database en het registratiesysteem; en het opstarten van nieuwe werkingen.

1.3. Belang van informele steun

Ouders zijn de belangrijkste personen in het leven van kinderen. Van ouders met jonge kinderen verwachten we veel. Verzwarende factoren als armoede, werkloosheid, slechte huisvesting en een gebrek aan ondersteunend netwerk, confronteren gezinnen met sociale uitsluiting, achterstelling en/of isolement, een verlaagd zelfbeeld en maken alledaagse moeilijkheden soms onoverkomelijk.

Onderzoek toont aan dat solidariteit en sociale steun in onze samenleving beschermende en ondersteunende factoren zijn voor gezinnen in een kwetsbare situatie.¹ ²Doordat een vrijwilliger regelmatig aanwezig is in het gezin vergroot Home-Start de draagkracht, weerbaarheid en vaardigheden van de ouders en de kinderen, werken we aan de verbreding van het sociale netwerk van het gezin of stimuleren we het gebruik van bestaande hulpbronnen en voorzieningen, waardoor ouders meer sociale steun ervaren vanuit hun omgeving.

Vrijwilligers maken tijdelijk deel uit van het sociale netwerk van een gezin. Ze hebben de tijd om een relatie op te bouwen met de gezinsleden en vanuit die relatie op maat en in het tempo van het gezin te werken aan duurzame verandering. De gelijkwaardigheid en belangeloze en onvoorwaardelijke inzet van de vrijwilliger, de (h)erkenning die de ouders ervaren in het gesprek met de vrijwilliger, maken het mogelijk om gezinnen te bereiken die zich niet zo thuis voelen in onze samenleving en vanuit hun eigen ervaringen weinig geneigd zijn om gebruik te maken van bestaande voorzieningen. De ondersteuning is breed en richt zich op het kind, de ouders en hun omgeving. Die integrale en preventieve aanpak kan de zorgvraag en zorgconsumptie doen afnemen: betrokken professionals kunnen hun taak verschuiven of de zorgvraag wordt door de aanwezigheid van de buddy kleiner.³

De Home-Startmethodiek is gericht op het weerbaarder en veerkrachtiger maken van inwoners en steden. Via lokale Home-Startwerkingen organiseert Home-Start solidariteit tussen burgers en vrijwilliger engagement in de stad of de gemeente, en brengen we burgers en gezinnen met elkaar in contact die elkaar anders nooit zouden ontmoeten.

1.4. Home-Start Worldwide

Home-Start is een wereldwijd programma voor opvoed- en gezinsondersteuning. Home-Start werd opgericht in 1973 door Margaret Harrison. Zij geloofde dat het beter was om gezinnen thuis te ondersteunen, aangepast aan de behoeften en op maat van het gezin. Ze merkte dat ouders die steun en vriendschap krijgen van een andere ouder, beter in staat zijn om te leren omgaan met de vele moeilijkheden die het leven met zich mee kan brengen.

¹ Vanhee, L. (2007), *Weerbaar en broos : mensen in armoede over ouderschap: een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief*. KU Leuven

² Van Robaeys, B., Lyssens-Danneboom, V. (2018), *Bind-Kracht Cahier, Kwetsbaar verbonden. De duomethodiek in Vlaanderen*. Leuven: LannooCampus, pg. 54-62

³ Balaam, M.-C. (2014), *A concept analysis of befriending*. *Journal of Advanced Nursing* pg. 24-23

Thuis kunnen ouders hun kinderen de best mogelijke start van het leven geven⁴. In 2022 ondersteunden 19.000 vrijwilligers 37.000 gezinnen in 22 landen en 4 continenten⁵.

Home-Start Vlaanderen ontstond 30 jaar geleden in Leuven als Domo (Door Ondersteuning Mee Opvoeden), op initiatief van Angèle Picard en Lieve Devos. Met de jaren breidde de werking uit. Eind 2020 werd Domo lid van Home-Start Worldwide. Door die aansluiting engageert de vzw zich voor een meer kwalitatieve en evidencebased werking. In verschillende steden en gemeenten vind je werkingen die de Home-Startmethodiek toepassen. Home-Start Vlaanderen ontving van Home-Start Worldwide de licentie voor de verdere uitrol van zeer laagdrempelige en preventieve gezinsondersteunende Home-Startinitiatieven in Vlaanderen en Brussel.

1.5. Vrijwilligers en gezinnen aan het woord

“Greet is voor mij een schouder waarop ik kan leunen. Soms wordt het allemaal wat te veel voor mij en dan kan een babbel met Greet mij echt helpen. Eigenlijk is ze deel van ons gezin geworden.” Helga, oma

“In het begin dacht ik: ik zal dat hier eens in orde brengen. Maar zo werkt dat dus niet. Ik heb moeten leren dat ik niet heel de puzzel kan oplossen.” Annelies, vrijwilliger

“Ik heb hen al kunnen overtuigen dat spelen zeker zo belangrijk is om de taal te leren. Dat vonden ze in het begin moeilijk: ‘Je komt toch niet naar hier om spelletjes te spelen?’, zeiden ze. Maar nu begrijpen ze het. De ouders spelen zelf niet met hun kinderen, maar ze vinden het oké als ik het doe.” Ingrid, vrijwilliger

“Op aangeven van Ingrid ben ik gestart met lessen Nederlands. Ik ga drie keer per week. Over een jaar of zo wil ik graag gaan werken.” Diakite, mama

“De coördinator vertelde me dat de mama me beschouwt ‘als een grote zus die ze nooit heeft gehad’. Dat horen geeft me echt een heel fijn gevoel. Het geeft me nog meer zin om verder samen met dit gezin op pad te gaan en hen nog meer te versterken.” Cindy, vrijwilliger

“Het allerbelangrijkste in de ondersteuning is het ‘gewoon aanwezig’ zijn in het gezin en een vertrouwenspersoon zijn. ‘We kunnen heel veel doen door niets te doen.’ Daarmee verwijst Hilde naar eigen zeggen naar de woorden ‘wu wei’ (taoïsme): het niets in actie. “Het gezin weet dat ik hoe dan ook blijf en dat het niet allemaal onmiddellijk hoeft te gebeuren. Soms is zelfs een stille aanwezigheid bij een tas thee al een meerwaarde.” Hilde, vrijwilliger

“Soms ben ik er gewoon als klankbord: ‘Vind je deze schoolresultaten goed?’, ‘Zou jij je laten vaccineren?’ Soms kan ik problemen voor ze oplossen: ‘Wat staat er in deze brief?’, ‘Hoe krijg ik dat Covid Safe-ticket op mijn gsm?’ In veel Home-Startgezinnen kan je van grote betekenis zijn in de kleine dingen die voor ons zo vanzelfsprekend zijn.” Laura, vrijwilliger

⁴ Harrison, M. (2003). Hooray! Here comes Tuesday. The Home-Start Story. Leicester: Bahama Press

⁵ www.homestartworldwide.be

“Normaal heb ik het moeilijk om hier iemand binnen te laten, maar Sarah mag hier altijd binnen, zij is familie.

Ze helpt me mijn papieren te lezen en begrijpen. Mijn zoon speelt sinds kort ook voetbal. Bij een match op verplaatsing, kan ik soms meerijden met een andere mama.” Cindy, mama

“Ik geef het gezin een klein duwtje in de rug en zie of zij het duwtje aanvaarden. Als vriend aan huis tast je af wat wel en niet kan voor het gezin en op maat van het gezin. Ik heb de mama kunnen helpen met het opstellen van haar cv en in de zoektocht naar werk.” Laetitia, vrijwilliger

“Ik ben ook een beetje steun en buffer voor de mama tijdens moeilijke momenten. Zo ging ik mee naar de begrafenis van de papa. De mama heeft het niet zo makkelijk en er zijn nog hulpverleners aan de slag. Ik ben een aanspreekpunt in het zorgplan van de mama, met hulp en feedback van de lokale coördinator in Leuven. Na de bevalling werd de ondersteuning geëvalueerd en een beetje bijgestuurd. Hoewel elk bezoek aan huis start, zet ik nu meer in op activiteiten buitenshuis, zoals zwemmen of eens wandelen.” Barbara, vrijwilliger

2. Praktijkbeschrijving

2.1. De aanleiding: probleem- en vraagstelling

Volgens Belgisch statistiekbureau Statbel (2022) leeft 1 op de 7 kinderen (14,7%) in een huishouden dat een risico loopt op monetaire armoede⁶. Op basis van de indicator voor kindspecifieke materiële deprivatie uit de SILC-enquête 2021 naar inkomens en levensomstandigheden, blijkt dat in 2021 12,8% van de Belgische kinderen materieel gedepriveerd is⁷. Volgens Statbel (2022) is de situatie het meest precair bij kinderen die wonen in een gezin dat huurt (33,6%) of waar maar 1 ouder aanwezig is (28,6%). Voor kinderen van wie de ouders laagopgeleid zijn (36,4%) en kinderen van wie minstens 1 ouder niet in de EU is geboren (32,9%) vormt materiële deprivatie een groter risico. Ook de regionale verschillen zijn sterk uitgesproken: in Brussel gaat het over 21% van de kinderen, in Wallonië over 17,3% en in Vlaanderen over 8,5% van de kinderen.

- Kinderen die geboren worden in een gezin dat in een kwetsbare situatie leeft (in de brede betekenis van het woord), lopen een grotere kans om cruciale ontwikkelingskansen te missen. Vandaag weten we dat opgroeien en ontwikkelen in een kwetsbare situatie voor de geboorte al effect heeft op de ongeboren baby. De omgeving waar kinderen opgroeien, heeft invloed op hun ontwikkeling en zo ook op hun gezondheid en welzijn de rest van hun leven.
- Moeilijke levensomstandigheden zoals armoede, slechte huisvesting of gezondheid veroorzaken stress en zorgen, en stress heeft een invloed op de opvoedingsstijl. Een stresserende context kan ertoe leiden dat ouders een hardere opvoedingsstijl hanteren, meer negatieve taal gebruiken, een minder gevoelige en emotionele aanpak hebben en minder stimuleren en motiveren.
- Het gebrek aan sociale steun in de omgeving vergroot de draaglast en kan gezinnen het gevoel geven er alleen voor te staan. Dat kan op langere termijn tot meer opvoedingsonzekerheid leiden en problemen bij de opvoeding of ontwikkeling van het kind. Steun in de nabije omgeving werkt stressverlagend.
- Wanneer gezinnen er niet in slagen hun rechten op te nemen, dreigen ze ook de aansluiting met de samenleving te missen. Continue stress maakt mensen minder creatief en minder oplossingsgericht. Ze kunnen minder makkelijk onderhandelen of vaardigheden aanwenden om sociale en fysieke contacten te leggen met anderen en met maatschappelijke instellingen. Dat sociale en menselijke kapitaal is nodig om uit armoede te stappen.

Gezinnen in armoede ondersteunen is noodzakelijk om toegang te hebben tot kwaliteitsvolle voorzieningen zoals gezondheidszorg, kinderopvang, onderwijs, enzovoort: belangrijke hefboomen om de gevolgen van deprivatie op korte en lange termijn tegen te gaan.

⁶ Statbel (22 september 2019). Opgroeien in kwetsbare gezinnen. <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/opgroeien-kwetsbare-gezinnen>

⁷ Statbel (14 oktober 2022). 28,6% van de Belgische kinderen uit eenoudergezinnen is materieel gedepriveerd <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/286-van-belgische-kinderen-uit-eenoudergezinnen-materieel-gedepriveerd>

De Home-Startvrijwilliger is een (tijdelijke) uitbreiding van het sociale netwerk van het gezin en probeert de opvoedingsomstandigheden te verbeteren door stress te reduceren en meer toegang tot hulpbronnen te realiseren. De vrijwilliger stimuleert contacten in de buurt, leidt de gezinsleden toe naar het vrijetijdsaanbod en leert hen gebruikmaken van voorzieningen in de stad of gemeente. De sociale en praktische steun, vriendschap en aanwezigheid in het gezin thuis versterken de draagkracht van het gezin, vergroten het zelfvertrouwen en maken ouders sterker in hun opvoedkundige rol. Het opvoedgedrag wordt positiever en effectiever, wat leidt tot een positief effect op de ontwikkeling en het gedrag van de kinderen.

Een kansrijke omgeving creëren voor kinderen vraagt initiatieven op verschillende levensdomeinen en contexten. Home-Start is er 1 van. Effectieve en structurele beleidsmaatregelen doordacht inzetten en versterken op verschillende domeinen is noodzakelijk om gezinsarmoede en ongelijkheid te reduceren.

2.2. Voor wie: doelgroep

Home-Start biedt laagdrempelige, preventieve gezins- en opvoedingsondersteuning aan huis bij gezinnen, van bij de zwangerschap tot 12 jaar⁸.

In ongeveer de helft van de gezinnen die Home-Start in Vlaanderen en Brussel bereikt, is er een alleenstaande ouder en is er geen inkomen uit arbeid. In een kleine 5% zijn de ouders zeer jong (17-25 jaar). In een derde van de gezinnen kampt minstens 1 gezinslid met een psychische diagnose, in 8% van de gezinnen is er iemand met een fysieke beperking aanwezig. Bij een kleine 40% gaat het om nieuwkomers (minder dan 5 jaar in het land), in 75% van de gezinnen is het Nederlands niet de thuistaal.

Een aantal gezinnen ervaart tijdelijk of door 1 gebeurtenis een verlies in draagkracht, bijvoorbeeld door de geboorte van een kind of jobverlies. Even vaak situeren de problemen in de gezinnen zich op verschillende vlakken en ervaren gezinnen langdurig uitsluiting van verschillende levensdomeinen met een chronisch tekort aan veer- en draagkracht en isolement als gevolg.

Voorbeelden: geen of een onzeker inkomen en een zwakke positie op de arbeidsmarkt; geldzorgen of schulden; preciaire huisvestingssituatie; lichamelijke en psychosomatische klachten of handicap; conflictueuze of complexe relaties; psychische kwetsbaarheid; weinig of geen sociaal netwerk; moeilijke of geen toegang tot welzijns- en gezondheidsdiensten; geen kennis van of toegang tot vrijetijdsaanbod en gemeenschapsleven; digitale uitsluiting; moeilijke communicatie met school, weinig kennis van onderwijscultuur; te weinig kennis van de Nederlandse taal; vervoersarmoede; een ondergebruik van rechten en diensten.

Gezinnen komen op verschillende manieren bij Home-Start terecht. Een kleine 10% vindt zelf de weg, maar meestal wordt een gezin door diensten en hulpverleners uit verschillende sectoren aangemeld.

⁸ De onderzoeken die de effectiviteit van het Home-Startprogramma aantonen, werden uitgevoerd bij gezinnen met kinderen tussen 0 en 6 jaar. Die leeftijdsgroep is de voornaamste doelgroep. 60% van de gezinnen die Home-Start Vlaanderen bereikt, zijn gezinnen met minstens 1 kind tussen 0 en 6 jaar. Van bij de start van de werking als Domo Vlaanderen begin jaren 90 richtte de werking zich op gezinnen met kinderen tot 12 jaar en startte Home-Start Vlaanderen de ondersteuning al tijdens de zwangerschap.

Indicaties en contra-indicaties

Indicaties:

- Het (aanstaande) gezin heeft minstens 1 kind jonger dan 12 jaar.
- Er is een vraag naar opvoedingsondersteuning.
- Het gezin ervaart weinig tot geen sociale steun vanuit de omgeving.
- De draagkracht van het gezin is ontoereikend om de verschillende opvoedings-, ontwikkelings- en levenstaken waar de gezinsleden voor staan, het hoofd te bieden.
- Het gezin ervaart een kwetsbaarheid in de brede betekenis van het woord.
- Preventief en krachtgericht werken is mogelijk.
- Het gezin heeft baat bij tijdelijke ondersteuning van +/- 1 jaar.
- Er is voldoende communicatie mogelijk met het gezin: de ouders kunnen zich enigszins verstaanbaar uitdrukken.
- Het gezin woont in het werkingsgebied van Home-Start.

Contra-indicaties:

- Er zijn te zware, complexe (opvoedings- of ontwikkelings)problemen die professionele ondersteuning nodig hebben.
- Het gezin heeft gerichte hulp nodig, bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding of kinderopvang.
- Het gezin woont buiten de werkregio's.
- De ondersteuningsvraag is van blijvende aard (bijvoorbeeld mentale beperking van de ouder).
- Er is een zware psychische of afhankelijkheidsproblematiek.
- De coördinator twijfelt over de veiligheid van kinderen en/of ouders en/of vrijwilliger.

Via het ingevulde aanmeldingsformulier en uitgebreide kennismakingsgesprek door de coördinator bij het gezin thuis toetsen we de indicaties. We gaan na of het gezin baat heeft bij een tijdelijke uitbreiding van hun netwerk en of we krachtgericht aan de slag kunnen gaan.

De ontoereikende draagkracht, de vraag naar ondersteuning en de leeftijd van het jongste kind zijn factoren die altijd aanwezig zijn.

Wanneer het gezin niet aan de criteria voldoet, verwijst de coördinator door of leidt die het gezin toe naar een ander hulpverlenings- of vrijwilligersaanbod. Als er een doorverwijzer betrokken is, informeren we die over het feit dat Home-Start niet passend is en waarom niet.

Betrokkenheid van de doelgroep

Samen met het Kenniscentrum Gezinswetenschappen ontwikkelde Home-Start in 2023 een impacttool waarmee we de impact van onze ondersteuning in het gezin nog beter kunnen meten. Tijdens 3 gesprekken met het gezin peilen we niet alleen naar de tevredenheid, maar geeft het gezin ook zelf aan welke richting de ondersteuning kan uitgaan. De noden die gezinnen aangeven en de signalen die we uit de lokale werkingen ontvangen, sturen mee de aard en de aanpak van de ondersteuning in de gezinnen, updates van de materialen en zelfs de visie op maatschappelijke kwetsbaarheid.

2.3. Wat wil je bereiken: doelen

Hoofddoel

Tijdens een Home-Starttraject ervaren kinderen en hun ouders hoe ze hun sterke kanten en sociale netwerk kunnen inzetten, zodat ze veelvoorkomende lichte problemen, die bij het normale opvoeden en opgroeien horen, zelf kunnen oplossen en volwaardig kunnen participeren aan alle domeinen van de samenleving.

Subdoelen

1. de draagkracht, weerbaarheid en opvoedingsvaardigheden van de ouders vergroten
2. het sociale netwerk rond het gezin verbreden
3. de grondrechten van de gezinsleden verkennen en gezinnen ondersteunen in de toegang tot en realisatie van hun grondrechten.

Verwachte resultaten na een ondersteuningstraject

1. Het ouderlijke welzijn stijgt (meer zelfvertrouwen, positiever toekomstbeeld).
2. Ouders hebben het gevoel meer controle te hebben over hun situatie.
3. Het positieve opvoedingsgedrag neemt toe.
4. De ouders raadplegen makkelijker relevante instanties en voorzieningen (sociale dienst, school, gezondheid, vrije tijd...).
5. De gezinsleden hebben oog voor hun talenten en nemen meer deel aan het vrijetijds- en gemeenschapsleven.
6. Het gedrag van de kinderen is minder rebels of gesloten.
7. Er is meer 'schoolcultuur' aanwezig in huis.

2.4. Uitgangspunten van je praktijk

2.4.1. Het gezin

- Home-Startvrijwilligers zijn wekelijks aanwezig in het gezin en ondersteunen het hele gezin **vanuit de vertrouwensrelatie** die ze met de gezinsleden aangaan. Die gedachte steunt op de presentietheorie van Baart. Present zijn betekent letterlijk 'aanwezig zijn in het alledaagse'.
- **Respect** voor de ouders als opvoeders van hun kinderen en voor hun filosofische, politieke en religieuze overtuiging is een basisvoorwaarde om in vertrouwen te kunnen samenwerken. We laten de regie in handen van de ouders en handelen altijd **in dialoog en in het tempo van het gezin**, met respect voor de privacy en eigenwaarde.
- De relatie met het gezin is **nabij en gelijkwaardig**. Home-Startvrijwilligers maken tijd en hebben aandacht voor alle gezinsleden en zijn aanwezig als 'vriend aan huis', **vanuit een gelijkwaardige, ongedwongen en onvoorwaardelijke houding**.

2.4.2. De ondersteuning

- Home-Start gelooft in de al aanwezige krachten van het gezin en de deskundigheid van de ouders. We focussen op de weerbaarheid en stimuleren de gezinsleden om hun talenten verder te ontwikkelen, met als doel het zelfvertrouwen en de zelfredzaamheid te verhogen. Die **krachtgerichte benadering** vraagt misschien wat meer tijd en geduld, maar zorgt ervoor dat de gezinsleden de motor zijn van verandering in hun gezin en heeft op lange termijn een duurzamer effect.
- Vrijwilligers werken **netwerkversterkend** en gaan samen met het gezin op zoek naar manieren om het steunende netwerk rond het gezin te versterken en bij welke voorzieningen het gezin terecht kan om hulp of ondersteuning te vragen.
- De ondersteuning is **ongedwongen** en een keuze van het gezin.

2.4.3. De vrijwilliger

De Home-Startvrijwilligers zijn een (tijdelijke) uitbreiding van het sociale netwerk van het gezin. De vrijwilliger biedt steun, vriendschap en praktische opvoedsteun bij de gezinnen thuis en versterkt daarmee de draagkracht van het gezin zodat zij meer zelfvertrouwen opbouwen in de opvoeding. De vrijwilliger stimuleert hen om contacten met anderen te leggen en te versterken, en leert hen gebruik te maken van voorzieningen in de omgeving die nuttig zijn voor ouders en kinderen.

Home-Startvrijwilligers engageren zich om wekelijks enkele uren vrij te maken en doen dat gedurende een langere periode, met een minimum van 1 jaar. Elke vrijwilliger engageert zich ook om jaarlijks deel te nemen aan een aantal vormingen en gezinsbesprekingen tijdens de intervisiemomenten.

Home-Start Vlaanderen ziet diversiteit als een meerwaarde. Competenties en persoonlijkheidskenmerken zijn voor Home-Start belangrijker dan etnische afkomst, cultuur, gender, levensbeschouwing, opleiding of leeftijd. Dat tekent zich af in de vrijwilligersgroepen van de Home-Startwerkingen.

Vrijwillig, maar niet vrijblijvend.

Vrijwilligers zijn bereid:

- ***in relatie te gaan met het gezin*** en van daaruit de steun vorm te geven. We verwachten een wekelijks engagement voor het gezin. Vrijwilligers kunnen hun oordeel uitstellen en zijn in staat om aan te sluiten bij de leefwereld van het gezin.
- te ***reflecteren over hun eigen handelen***, ook samen met de coördinator, met andere vrijwilligers tijdens de intervisie- en vormingsmomenten, waar we met respect voor de privacy van de gezinnen situaties en ervaringen bespreken.
- hun ***focus*** te leggen ***op de horizon*** (krachtgericht werken) en zich niet te verliezen in de waan van de dag. We streven niet altijd de grote resultaten na, vaker gaat het over de kleine stappen die we zetten, zoals (weer) vertrouwen krijgen in diensten en voorzieningen, een positiever toekomstbeeld creëren of structuur krijgen in het ochtendgebeuren in een gezin. Home-Startvrijwilligers gaan een engagementsverbintenis aan met hun gezin, eerder dan een resultaatsverbintenis.

- een **gelijkwaardige relatie** na te streven met het gezin. De relatie is zowel voor het gezin als de vrijwilliger verrijkend, er is geen hiërarchische relatie, maar een wisselwerking. De vrijwilliger geeft niet alleen, maar ontvangt ook.

2.4.4. De organisatie

Vrijwilligers handelen zelfstandig in hun gezin. Een doordacht vrijwilligersbeleid is onontbeerlijk in een Home-Startwerking om vrijwilligers goed te steunen in hun engagement, goed te informeren en hen betrokken te houden bij de missie en visie van de organisatie. Een goed onthaal met een startopleiding en uitgebreide kennismaking, een vrijwilligersovereenkomst en verzekering, individuele coachingsgesprekken of aanmoedigende telefoongesprekken, tussentijdse evaluaties en bijsturing en intervisie in groep, een jaarlijks dankmoment, een nieuwsbrief en een verjaardagskaart, een uitgebreid afrondingsgesprek... zijn een aantal activiteiten waarmee Home-Start de ondersteuning invult en waardering uit ten aanzien van vrijwilligers. Home-Start Vlaanderen moedigt lokale Home-Startwerkingen aan om vrijwilligers niet alleen als gezinsondersteuner in te zetten, maar ook te betrekken in de strategische ontwikkeling of het bestuur van de lokale werking. In elke lokale afdeling is minstens een halftijdse professionele en opgeleide coördinator aan de slag.

2.5. Opbouw van je praktijk

2.5.1. De gezinnen

De toeleiding

De toeleiding van de gezinnen gebeurt door diensten en hulpverleners uit verschillende sectoren (onderwijs, jeugdhulp, welzijnswerk, gezondheidszorg, opbouwwerk...). Een klein aantal gezinnen vindt zelf de weg naar Home-Start.

De toeleiding gebeurt aan de hand van een aanmeldingsformulier dat de toeleider en het gezin samen invullen.

Intakegesprek

Tijdens een intakegesprek aan huis bekijken de lokale coördinator en het gezin of en hoe een Home-Startvrijwilliger van betekenis kan zijn. We peilen naar de noden, maar ook naar de krachten van het gezin. Na dat kennismakingsgesprek met het gezin, zoekt de coördinator een geschikte vrijwilliger. Tijdens dat gesprek vullen de coördinator en het gezin de impacttool samen in (nulmeting).

Kennismakingsgesprek

Op basis van het intakegesprek in het gezin en het kennismakingsgesprek met de vrijwilliger, matcht de coördinator het gezin en de vrijwilliger. De coördinator begeleidt de vrijwilliger tijdens een eerste kennismaking met het gezin. Op dat moment maken het gezin en de vrijwilliger nog enkele praktische afspraken en start het ondersteuningstraject.

2.5.2. De ondersteuning

De ondersteuning verloopt in 3 fasen:

1. **Periode van kennismaken en vertrouwen opbouwen.** Dit is een fase van aftasten en onderzoeken: Wie zijn de gezinsleden? Wat zijn de gewoonten? Welke vragen en behoeften leven er? Het gezin maakt ook kennis met de vrijwilliger: misschien deelt de vrijwilliger iets over zijn of haar gezin, de reden van zijn of haar Home-Startengagement of vertelt die wat meer over hobby's en interesses. Ze leggen contact, er is nieuwsgierigheid naar elkaar, ze maken belangeloos tijd voor elkaar – elke week opnieuw. In deze fase groeit het vertrouwen in elkaar. De overgang naar de volgende fase is niet zo duidelijk. Wanneer het vertrouwen er is, vertellen ouders meer over zichzelf of de kinderen en waarbij ze ondersteuning nodig hebben.

2. **Proces in beweging.** Vrijwilligers omschrijven deze fase weleens als “handen uit de mouwen en tegelijk op je handen zitten”. Praktische, opvoedkundige, administratieve of emotionele vragen: de vrijwilliger biedt in eerste instantie een luisterend oor. De vrijwilliger kan meedoen, meegaan, meeluisteren, voorstellen, adviseren, tonen of als de noodzaak er is het even overnemen. Ouders bepalen wat prioriteit heeft (steun bij de opvoeding, meegaan naar een instantie, het contact met de school initiëren...), vrijwilligers benoemen wat goed gaat en doen zo zelfvertrouwen groeien. Vrijwilligers maken tijd voor de gezinsleden en gebruiken hun eigen ervaring om het gezin bij te staan of kunnen steunen op de kennis en het advies van de coördinator. Voor veel gezinnen is de komst van de vrijwilliger telkens een gezellig moment, met tijd voor ontspanning. Tegelijk is het van belang dat vrijwilligers hun grenzen bewaken en de focus houden op het krachtgericht werken. Het is de bedoeling dat het gezin het straks met een eigen netwerk aankan. Om dat te bewaken en eventueel bij te sturen is er zowel met het gezin als met de vrijwilliger tussentijds een afstemmingsgesprek voorzien. Bij het gesprek met het gezin haalt de coördinator de impacttool opnieuw boven.

3. **Afronding en afscheid.** Wanneer uit gesprekken met de vrijwilliger en of het gezin blijkt dat de steun uit het sociale netwerk toegenomen is, het gezin weerbaarder is om kleine problemen het hoofd te bieden en op verschillende vlakken de regie opnieuw in handen heeft, bouwen we de ondersteuning af. De lokale coördinator bespreekt met de vrijwilliger een mogelijk afbouwscenario en voert een afrondingsgesprek met het gezin (afbouwintensiteit van gezinsbezoeken, belangrijke nog te realiseren taken...) aan de hand van de impacttool. Er kunnen ook andere redenen zijn om het ondersteuningstraject af te ronden. Bijvoorbeeld omdat er geen verbetering optreedt of omdat de vrijwilliger wil stoppen. Als het gezin nog te veel noden heeft, zetten we de ondersteuning voort en zet Home-Start een andere vrijwilliger in. Als de doorverwijzer of hulpverlener die het gezin coacht nog in beeld is, brengen we die op de hoogte van de afronding van de ondersteuning.

Home-Startvrijwilligers zijn minstens een jaar wekelijks aanwezig in een gezin. Op vraag van en in overleg met het gezin kunnen we een ondersteuningstraject sneller afronden of kan het langer duren.

2.5.3. De vrijwilligers

De ondersteuning van de vrijwilligers is gericht op hun welzijn, de beleving en motivatie, en helpt hen om op hun beurt een gezin te ondersteunen. Vrijwilligers begeleiden doen we bij Home-Start zowel individueel als in groep.

Infosessie: tijdens een infosessie maken de vrijwilligers kennis met Home-Start, komen ze te weten waar Home-Start voor staat, op welke steun ze kunnen rekenen tijdens hun engagement en wat Home-Start van hen verwacht.

Startopleiding: de vrijwilligers die zich willen engageren volgen een startopleiding (3 modules) en ontvangen de onthaalmap voor vrijwilligers.

Kennismakingsgesprek: tijdens een uitgebreid kennismakingsgesprek peilen we aan de hand van een leidraad naar interesses, motivatie, praktische mogelijkheden en competenties van de vrijwilliger. Er wordt een vrijwilligersovereenkomst ondertekend.

Ondersteuning van het engagement: de ondersteuning van de vrijwilligers in hun engagement gebeurt in groep (interview, vorming) en individueel (coachingsgesprekken en afstemmingsgesprek aan de hand van een leidraad). Vrijwilligers ontvangen regelmatig een nieuwsbrief in hun mailbox met nieuws van de afdeling en een overzicht van laagdrempelige lokale activiteiten waaraan gezinnen kunnen deelnemen. Er kan ook een meter-peterwerking zijn, waar vrijwilligers met ervaring nieuwe vrijwilligers met raad bijstaan in hun engagement. De 'checklist voor meters en peters' kan de coördinatoren richtlijnen bieden om vrijwilligers met het gewenste profiel aan te spreken.

Einde van het engagement: het einde van een vrijwillig engagement in een gezin gaat altijd gepaard met een afrondingsgesprek. Als de vrijwilliger zijn Home-Startengagement stopt, vindt er een exitgesprek plaats. Het einde van een Home-Startengagement of afronding in een gezin betekent niet noodzakelijk het einde van de vriendschap tussen het gezin en de vrijwilliger. Vaak blijft er na de afronding een vriendschappelijke relatie bestaan tussen het gezin en de vrijwilliger.

Een goede match tussen het gezin en de vrijwilliger, een gelijkwaardige relatie tussen de ouder en vrijwilliger, de vraag- en empowermentgerichte aanpak, het aan huis gaan, het versterken van het sociale netwerk, de tijd en aandacht die de vrijwilliger biedt naast de praktische opvoedingssteun, zijn allemaal werkzame elementen.

2.6. Inhoud van het aanbod: concrete werkwijze, materialen en links

Vrijwilligerswerking

- criteria bij de aanwerving van vrijwilligers (*)
- leidraad kennismakingsgesprek vrijwilliger (*)
- afsprakennota met de vrijwilliger
- kostennota vrijwilliger
- onthaalmap voor vrijwilligers met theoretische brochure voor vrijwilligers
- Home-Startdagboek voor de vrijwilliger
- kalender voor vrijwilligers
- leidraad afstemmingsgesprek met de vrijwilliger (*)
- aangiftdocument ongeval vrijwilligers
- leidraad meters/peters vrijwilligers (*)
- checklist voor meters en peters (*)
- leidraad afrondingsgesprek met de vrijwilliger (*).

Gezinnen

- aanmeldingsformulier gezin
- verwerkingsovereenkomst persoonsgegevens
- impacttool gezin
- Home-Startinfolder voor gezinnen
- indicatielijst Home-Start (*).

Andere

- Home-Startpraktijkbeschrijving (*)
- startopleiding voor vrijwilligers (*)
- training voor Home-Startcoördinatoren (*)
- visitatiechecklist (*)
- vrijwilligersbeleid Home-Start (*)
- handelingscode verontrustende gezinssituaties
- diversiteitsverklaring.

(*) interne documenten

2.7. Verwante praktijken

2.7.1. Home-Start Worldwide

Home-Start maakt deel uit van het wereldwijde programma Home-Start World Wide, dat actief is in 22 landen. Home-Start Worldwide ziet als overkoepelend orgaan van alle Home-Start-organisaties toe op de internationale kwaliteitsstandaarden en faciliteert uitwisseling van kennis en goede voorbeelden. In 2022 telde Home-Start World Wide 19.000 vrijwilligers die 37.000 gezinnen ondersteunden.⁹

Home-Startwerkingen werken volgens dezelfde methodiek. De manier waarop invulling wordt gegeven aan dat kader verschilt van land tot land. Ook op lokaal niveau zijn er lichte verschillen. Zo creëert elke werking een uniek netwerk van lokale partners. Toch volgen ze elk gemeenschappelijke principes, zoals een gratis dienstverlening van steun en vriendschap bieden aan gezinnen met jonge kinderen, door middel van regelmatige huisbezoeken door getrainde vrijwilligers, meestal ouders uit de buurt. Ze helpen andere ouders om in hun zelfvertrouwen te groeien, hun relatie met hun kind(eren) te verbeteren en hun band met de gemeenschap te verbreden. Home-Startvrijwilligers krijgen begeleiding van een professionele medewerker en bieden onbevooroordeeld vriendschap en steun, zodat kinderen de best mogelijke start in hun leven hebben.

Gemeenschappelijke waarden:

- Respect voor de rechten van het kind, zoals verwoord in het VN-Verdrag voor de Rechten van het Kind.
- Respect voor het vertrouwelijkheidsbeginsel: de informatie over elk gezin is vertrouwelijk, bewaren we alleen binnen Home-Start of de organisatie die Home-Start begeleidt, en maken we alleen openbaar met toestemming van de ouders, tenzij de veiligheid van het kind in het geding is.
- De principes van gelijke kansen, eerlijkheid en diversiteit situeren zich op alle terreinen van de werking (personeel, vrijwilligers, gezinnen).
- Respect voor de identiteit en rechten van elke persoon en de gezinnen. We verzetten ons tegen elke vorm van discriminatie op basis van etnische afkomst, religie, cultuur, fysieke conditie, genderidentiteit, seksuele geaardheid, familieomstandigheden of welke andere factor dan ook.
- Een begripvolle en niet-veroordelende benadering van gezinnen. We geloven in de sterke punten van elk gezinslid, die we benadrukken en cultiveren, en we waarderen de culturele verschillen.
- We reageren flexibel op behoeften van gezinnen en waarderen het belang van het ondersteunen van gezinnen door middel van vriendschap.
- We bevorderen gendergelijkheid binnen het gezin en in de samenleving.

⁹ www.homestartworldwide.org

2.7.2 Home-Start in Vlaanderen

De Home-Startwerkingen in Vlaanderen zijn erkend als laagdrempelig mobiel aanbod preventieve gezinsondersteuning voor aanstaande gezinnen en gezinnen met kinderen in het kader van het 'Decreet houdende de organisatie van de preventieve gezinsondersteuning' (2013), samen met nog een aantal andere soortgelijke initiatieven. Die ontmoeten elkaar onder andere via het sectoroverleg dat agentschap Opgroeien organiseert. Elke Home-Startwerking werkt zeer nauw samen met het Huis van het Kind. Het merendeel van de werkingen is gehuisvest in het Huis van het Kind. Die lokale inbedding en nauwe betrokkenheid in en met de Huizen van het Kind zijn een bewuste keuze: laagdrempelig en dicht bij de gezinnen én vrijwilligers.

Home-Start focust op de buddywerking an sich en organiseert daarnaast geen ander aanbod: de wekelijkse huisbezoeken die een opgeleide vrijwilliger aflegt en alles wat daarbij hoort – zoals de methode, materialen, de opleiding, vorming en coaching van vrijwilligers, het uitgewerkte vrijwilligersbeleid – zijn, samen met de kwaliteitsbewaking op organisatieniveau en het empowermentgericht en drempelverlagend werken op gezinsniveau, kenmerkend voor een Home-Startbuddywerking.

Lokale werkingen werken nauw samen met andere partners in de stad, ook buddywerkingen, die elk vanuit hun expertise inzetten op het krachtgericht werken met gezinnen, kinderen of volwassenen. Op casusniveau kan er complementair gewerkt worden, maar ook om vrijwilligers op te leiden of een intervisie te organiseren, werken we samen met soortgelijke initiatieven in de buurt.

3. Onderbouwing

3.1. Theoretisch kader

3.1.1. Intro

Om een visie te formuleren en ernaar te handelen, vertrekt Home-Start Vlaanderen van enkele denkkaders.

Die denkkaders delen een sterk geloof in de weerbaarheid van gezinnen en kinderen in een kwetsbare situatie, op voorwaarde dat zij omringd zijn door personen (familie – al dan niet op afstand –, burens of andere burgers die mee kunnen instaan voor een connectie met de buurt en professionals) die hen langdurig en integraal kunnen ondersteunen.

3.1.2. Theoretische kaders

Presentiebenadering van Baart: je moet met mensen zijn als je er voor hen wilt zijn

Het uitgangspunt van de presentietheorie van Baart is dat je met mensen moet zijn als je er voor hen wilt zijn. Present zijn betekent letterlijk aanwezig zijn in het alledaagse. Home-Startvrijwilligers doen dus heel gewone dingen. Presentie is een ‘werk’woord – van koffie drinken tot mee-eten, van knikkeren en voetballen tot troosten om wat niet lukt, van meegaan naar het OCMW tot wekenlang trouw elke dinsdag even langskomen.¹⁰

Een vrijwilliger ondersteunt ouders. Een belangrijke succesfactor van initiatieven die met vrijwilligers werken is dat een vrijwilliger als minder bedreigend wordt ervaren dan een professional.¹¹ Vrijwilligers hebben de tijd om daadwerkelijk een relatie met ouders op te bouwen, wat de basis is voor verandering binnen het gezin.¹² De gelijkwaardigheid in de relatie van ouder en vrijwilliger, de ervaring van de belangeloze inzet van de vrijwilliger die er echt voor hen is en speciaal voor hen zijn of haar vrije tijd wil inzetten, zijn factoren die de waarde van vrijwilligers ondersteunen.¹³

Binnen Home-Start is er veel aandacht voor de relatie en ‘klik’ tussen de ouder en vrijwilliger. Factoren die een positieve invloed hebben op de ‘klik’ tussen ouder en vrijwilliger zijn overeenkomsten in de persoonlijke geschiedenis en overeenkomsten in persoonlijkheidskenmerken¹⁴. Coördinatoren maken een zorgvuldige afweging wanneer ze de gezinnen aan een vrijwilliger koppelen. Voor een positief resultaat van Home-Start lijkt de band tussen vrijwilliger en ouder bepalend.

¹⁰ Beurskens, E.A.A., Linde, M., & Baart, A.J. (2019). *Praktijkboek presentie*. Bussum: Coutinho.

¹¹ Thompson, L., Kropenske, V., Heinicke, C.M., Gomby, D. & Halfon, N. (2001). *Home visiting: A service strategy to deliver proposition 10 results*. Center for Healthier Children, Families and Communities L.A.

Kelleher, L., Johnson, M. (2004). *An evaluation of a volunteer-support program for families at risk*. *Public health nursing*, 21, 297-305.

¹² Harrison, M. (1981). *Home-Start: a voluntary home-visiting scheme for young families*. *Child Abuse and Neglect*, vol. 5, 441-447, USA: Pergamon Press.

¹³ Roza, L., Baren van, E.A., Meijs, L.C.P.M., Metz, J. & Hoogervorst, N. (2012). *ECSP-webpublicatie: nieuwsbrief november 2012. De unieke waarde van vrijwilligerswerk*.

¹⁴ Brookes, S.J., Summers, J.A., Thornburg, K.R., Ispa, J.M., & Lane, V.J. (2006). *Building successful home visitor-mother relationships and reaching program goals in two early head start programs: a qualitative look at contributing factors*. *Early Childhood Research Quarterly*, 21(1), 25-45.

Dat kunnen we verklaren doordat ouders die een goede relatie hebben met de vrijwilliger leren om vroegere negatieve modellen of interpersoonlijke relaties te herzien. Ze hebben vertrouwen in het voorbeeld en de tips van de vrijwilliger. Dat beïnvloedt positief de wil van de ouders om te veranderen¹⁵.

Baart heeft het over “de aansluiting bij en de afstemming op degene voor wie de zorg bedoeld is”. Onderzoek toont dat presentie goede resultaten geeft. ‘Zorgvragers’ ervaren dat zorgverleners er daadwerkelijk voor hen zijn, ruimte voor hen maken en belangstelling voor hen hebben. Zorgvragers worden gezien en gehoord en ervaren dat ze er mogen zijn en dat ze niet verlaten worden. Ook niet als ze terugvallen, moeilijk zijn, hun leven niet meer op orde krijgen, of ‘anders’ en afwijkend zijn.¹⁶

Outreaching werken volgens De Mayer e.a.: preventie door presentie

“Outreaching werken is een werkwijze die uitgaat van een actieve benadering en gericht is op het bevorderen van welzijn. De werker vertrekt vanuit de participatieve basishouding en richt zich op kwetsbare doelgroepen die het bestaande dienst-, hulp- en zorgverleningsaanbod niet of ontoereikend bereikt door zich te begeven in hun leefwereld met erkenning van de daar geldende waarden en normen. Wie outreachend werkt, streeft naar een wederzijdse afstemming tussen de doelgroep, hun netwerk, het maatschappelijke aanbod en de ruimere samenleving.”¹⁷

Home-Start biedt laagdrempelige, preventieve gezins- en opvoedingsondersteuning aan huis. We bieden de ondersteuning in de leefomgeving van het gezin. De onvoorwaardelijke aanwezigheid van de vrijwilligers, hun actieve houding bij het contact met het gezin en een flexibele houding, zijn basisvoorwaarden om in vertrouwen te kunnen samenwerken. Dat alles gebeurt met respect voor de ouders als opvoeders van hun kinderen en voor hun filosofische, politieke en religieuze overtuigingen. De vrijwilliger laat zijn eigen normen thuis en luistert zonder te oordelen.¹⁸

Door de bezoeken aan huis te organiseren is Home-Start een zeer laagdrempelig programma. Thuisbezoeken verkleinen bovendien de kans dat een gezin vroegtijdig stopt met het programma.¹⁹ Daarnaast stimuleren de vertrouwde omgeving en informele sfeer het opbouwen van een relatie en het delen van ervaringen, en voelen ouders zich in hun eigen huis het meest op hun gemak. Dat is de basis om te werken aan meer zelfvertrouwen.²⁰

Balansmodel van Bakker: draagkracht en draaglast in balans

Gezinnen in een kwetsbare situatie bevinden zich in een web van verschillende factoren die het leven stressvol kunnen maken. Een belangrijke manier om stress te reduceren is onze draagkracht en draaglast in kaart brengen en kijken hoe we de balans tussen beide kunnen herstellen.

¹⁵ Korfmacher, J., Green, G., Spellmann, M., & Thornburg, K.R. (2007). *The helping relationship and program participation in early childhood home visiting*. *Infant Mental Health Journal*, 28(5), 459-480.

¹⁶ Beurskens, E.A.A., Linde, M., & Baart, A.J. (2019). *Praktijkboek presentie*. Bussum: Coutinho.

¹⁷ Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C. (2014). *Reach out! Praktijkboek voor outreachend werken*. Leuven: Lannoo Campus.

¹⁸ Eeman, L., Van Regenmortel, T. (2012). *Domo: Theoretische- en empirische onderbouwing*. HIVA-KULeuven.

¹⁹ Diamond, G. & Josephson, A. (2005). *Family-based treatment research: a 10-year update*. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 44, 872-887.

²⁰ Prinsen, B., L'Hoir, M., De Ruiter, M., Oudhof, M., Kamphuis, M., De Wolff, M., & Alpay, L. (2012). *Richtlijn opvoedingsondersteuning. Voor opvoedingsvragen en lichte opvoedproblemen in de jeugdgezondheidszorg in de context van het Centrum voor Jeugd en Gezin (Concept)*. Utrecht/Leiden: Nederlands Jeugdinstituut/TNO.

McGuigan, W.M., Katzev, A.R., & Pratt, C.C. (2003). *Multi-level determinants of mothers' engagement in home visitation services*. *Family Relations*, 52 271-278.

Aan de hand van het balansmodel van Bakker kunnen we de risico- en beschermende factoren voor de ontwikkeling van een kind in kaart brengen. Zo kunnen we de gezinssituatie en de opvoedsteun of -hulp die eventueel nodig is nauwgezet bepalen. De coördinatoren gebruiken tijdens de intake het balansmodel als afwegingskader.

Het is belangrijk dat de draagkracht en draaglast van ouders voor opvoedtaken in balans is. Meer kennis, inzicht en vaardigheden over opvoeden vergroten de draagkracht en daarmee kunnen we problemen in de opvoeding en ontwikkeling voorkomen. Door kennis en vaardigheden te versterken vergroten we ook de zelfredzaamheid van ouders.²¹

Empowerment en krachtgericht werken volgens Van Regenmortel

Home-Start werkt vanuit een empowerende visie. Tijdens het steuntraject zet de vrijwilliger in op het versterken en het verbinden van de gezinsleden, met zichzelf, met de ander en met de samenleving. Dat doen Home-Startvrijwilligers vanuit een positieve en participatieve passende basishouding. Een krachtgerichte houding betekent ook een 'minst ingrijpende zorg' die maximaal aansluit bij de leefwereld van het gezin. Sociale netwerken worden aangesproken of hersteld, nieuwe worden aangeboord. Tegelijkertijd negeert de vrijwilliger de aanwezige kwetsbaarheden niet en is er respect voor de ervaringsdeskundigheid van de ouders. Op die manier kunnen gezinnen groeien in hun krachten en krijgen ze opnieuw meer regie over hun eigen leven.²²

Uit verschillende onderzoeken naar het effect van Home-Start blijkt dat de praktijk het zelfvertrouwen en ervaren gevoel van opvoedcompetentie bij ouders vergroot.²³ De vrijwilliger benadert de ouders als goede opvoeders en benadrukt hun kwaliteiten. De ouders houden de regie tijdens de ondersteuning, worden gestimuleerd om zelf met oplossingen en initiatief te komen en de vrijwilliger gaat mee met het ritme van het gezin. Door te benadrukken wat er wel goed gaat in een gezin, kunnen ouders daar vertrouwen uit putten. Hierin is de vrijwilliger een voorbeeld en mede-ouder die ervaringen op een gelijkwaardige manier kan delen.

Talent in actie volgens Dewulf²⁴

In een gunstige en aanmoedigende context krijgen talenten de kans om in actie te komen. In een minder gunstige, stressvolle context worden talenten vaak niet ontwikkeld. "Ruimte voor talent en positieve ervaringen zijn levensnoodzakelijk en vervullen een rol als batterijladers van het leven. De focus op talent is in die zin een krachtige hefboom voor de ontwikkeling van het kind", aldus Dewulf.²⁵

²¹ Bakker, I., Bakker, K., Van Dijke, A., & Terpstra, L. (1998), *O & O in perspectief*. NIZW. <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/OenOinPerspectief.pdf>

²² Van Regenmortel, T. (2002), *Empowerment en maatzorg. Een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*, Leuven/Leusden: Acco.

²³ Hermans, J., Van de Venne, L., & Leseman, P. (1997). *Home-Start geëvalueerd*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.

Asscher, J.J. (2005). *Parenting Support in Community Settings. Parental Needs and effectiveness of the Home-Start Program*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Asscher, J.J., Deković, M., Prinzie, P., Hermans, J., & Van den Akker, A.L. (2010). *De betekenis van veranderingen in gezinnen die hebben deelgenomen aan het Home-Startprogramma en voorspellers van deze veranderingen*. *Pedagogiek*, 29, 247-267.

²⁴ Dewulf, L., Van Meeuwen, N., & Tjepkema, S. (22 november 2010), *Talent in actie*. Kessels & Smit. https://www.kessels-smit.com/files/p10-15_talent_in_actie_OO_10_06.pdf

²⁵ Dewulf, L. (2009), *Ik kies voor mijn talent*. Leuven: Lannoo Campus, pg.19.

Home-Startvrijwilligers zien potentieel bij de gezinsleden en benaderen vanuit dat inzicht het gezin. Welke krachten en kansen zijn aanwezig in het gezin en hoe kunnen we die verder ontwikkelen om zo tot persoonlijke groei en maatschappelijke participatie te komen? De talentgerichte benadering gebruiken we eerder als een middel om tot verbinding te komen. Home-Startvrijwilligers kijken en luisteren, reflecteren, prikkelen en motiveren, helpen keuzes maken, moedigen aan en complimenteren.

Schaarste van Mullainathan en Shafir – Iemand die in armoede leeft, heeft een andere kop²⁶

Mullainathan en Shafir leggen haarfijn uit hoe het menselijke brein werkt als het wordt geconfronteerd met schaarste.²⁷ De keuzes die mensen in armoede maken lijken soms dom en hun gedrag ongecontroleerd. Maar die keuzes en dat gedrag hebben niets met domheid te maken, maar alles met het effect van schaarste op de hersenen.

Ouders die in armoede leven, ervaren door een gebrek aan financiële middelen moeilijkheden en uitsluiting op tal van levensdomeinen. Leven, wonen, opgroeien en werken in precare omstandigheden leggen een extra druk op het creëren van goede opvoedingsmogelijkheden.

De taak van de maatschappij bestaat erin condities en omstandigheden te creëren die het voor ouders mogelijk maken om hun kinderen goed te laten opgroeien.²⁸ Die gedeelde verantwoordelijkheid uit zich onder meer in het aanbod van maatschappelijke hulpbronnen en basisvoorzieningen, zoals (preventieve) gezinsondersteuning. Toegankelijke en kwaliteitsvolle basisdienstverlening uitbouwen is cruciaal, ook om sociale rechten te realiseren die bijdragen tot participatie van mensen in de samenleving.²⁹

Toch ervaren Home-Startvrijwilligers, samen met hun gezin, heel wat drempels om gebruik te maken van die bestaande voorzieningen en vergt het laten gelden van grondrechten best wat vaardigheden, tijd en energie.

Het rapport 'Overbruggen'³⁰ maakt duidelijk dat brugfiguren een rol spelen in verschillende fasen richting het laten gelden van rechten. De meerwaarde van brugfiguren ligt daarbij voornamelijk in de fasen van informeren over het aanbod, drempels signaleren aan partnerorganisaties, actief toeleiden en meegaan, en rechtendetectie.

Armoede kan veel stukmaken en kansen ontnemen, zoals ook de kans op een goed gezinsleven. Het lukt ouders soms niet om te voorzien in de basisbehoeften van hun gezin, wat voor veel stress zorgt en de druk op het gezinsleven zeer groot kan maken.³¹ Ouders kunnen daardoor sneller de indruk krijgen dat ze tekortschieten. De focus gaat naar overleven, waardoor er minder ruimte is om tot rust te komen en een thuis te creëren. Ook het toekomstperspectief van ouders, jongeren en kinderen wordt vaak beperkt door de context waarin zij zich bevinden. We moeten ouders en kinderen dus niet alleen wapenen tegen de situatie van armoede waarin ze zich bevinden, maar ook werken aan maatschappelijke structuren en processen van armoede en sociale uitsluiting die de situatie van ongelijkheid mee in stand houden.³²

²⁶ Adriaenssens, P. (2018), 'Iemand die in armoede leeft, heeft een andere kop.' De Afspraak, VRT NWS, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/28/peter-adriaenssens-kinderaarmoede/>

²⁷ Sendhil M., Eldar S. (2014), *Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen*. Amsterdam: Maven Publishing.

²⁸ Vandenbroeck, M. (2019). *Het gezin is dood, leve het gezin: van verdeelde naar gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid*. Oud-Turnhout: Gompel & Svacina.

²⁹ De Cock, R., e.a. (2017). *Proportioneel universalisme in de praktijk – een aanzet*. Kind & Gezin.

³⁰ Juchtmans, G. (2018) *Een drievoudige inbedding voor kwetsbare gezinnen. Over brugfiguren, brugorganisaties en hun netwerk*. HIVA KU Leuven.

³¹ Kalthoff, H. (2018). *Opgroeien en opvoeden in armoede*. Nederlands Jeugdinstituut.

³² Van Haute, D., Reyntjes, L., Caimo, K. (2021). *Gezinsvol ondersteunen*. Publicatie 2021 – 1 Caritas Vlaanderen. Licap-Halewijn nv.

3.2. Argumenten op basis van onderzoek

3.2.1. Onderzoek naar behaalde effecten³³

Hermanns, J., Van de Venne, L., & Leleman, P. (1997). Home-Start geëvalueerd. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.

Methode:

Evaluatieonderzoek, 56 gezinnen die tijdens de experimentele periode deelnamen aan Home-Start. Er was geen controlegroep. Er heeft een voormeting en een nameting plaatsgevonden. Om veranderingen op het niveau van de individuele gezinnen vast te leggen, is gebruikgemaakt van de Goal Attainment Scale (GAS), waartoe de oorspronkelijke GAS-procedure is aangepast. De gebruikte gestandaardiseerde vragenlijsten zijn:

1. Vragenlijst voor algemene opvoedingsstress (dagelijkse beslommeringen, een vertaling van de Daily Hassles Scale van Crnic & Greenberg)
2. Vragenlijst voor meegemaakte gebeurtenissen (Veerman, Horst & Koedoot)
3. Vragenlijst opvoedingscompetentie (Peeters & Hermanns)
4. Nijmeegse Ouderlijke Stress Index Kort (NOSIK) (opvoedingsstress).

Conclusie:

Het aantal dagelijkse stressoren verminderde, de ervaren hinder was minder, de moeders vonden zichzelf meer competente opvoeders, de opvoeding werd positiever beleefd en men ervoer een kleinere discrepantie tussen gewenste en gekregen steun, zowel in het algemeen als op het terrein van opvoeding. De moeders maakten minder gebruik van voorzieningen voor gezondheidszorg, hulp of begeleiding. Ook de veranderingen in de gezinnen zoals vastgesteld met de aangepaste GAS-procedure zijn getoetst op statistische significantie. Het positieve effect dat daaruit bleek (86 procent is positief) was statistisch significant. Een belangrijke randvoorwaarde voor effectiviteit bleek voldoende uitvoeringstijd voor de coördinator. Er zijn aanwijzingen dat vrijwilligers van wie de opleiding en werkervaring het meest leken op die van de doelgroep, ook het effectiefst waren.

Asscher, J.J. (2005). Parenting Support in Community Settings. Parental Needs and effectiveness of the Home-Start Program. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Onderzoeksgroep:

1. een experimentele groep van 54 Home-Startmoeders
2. een controlegroep van 51 moeders.

Methode:

Er waren 2 meetmomenten: voormeting en nameting. Er is gebruikgemaakt van zelfrapportage en een gestandaardiseerde thuisobservatie (met revisie Erickson-ratingschalen, 1995, Observator Impressielijst). Het welzijn van de ouder werd gemeten met de subschaal 'ouderlijke depressie' uit de NOSIK en de subschaal 'competentie' van de NOSIK.

Opvoedingsgedrag bestond uit een aantal indicatoren: ouderlijke consistentie werd gemeten met behulp van de subschaal 'consistentie' van de opvoedingsdimensies-vragenlijst. Afwijzing van het kind werd gemeten met behulp van de subschaal 'afwijzing' van de NOSIK. Disciplineringsstijl werd gemeten met behulp van de vragenlijst opvoedingsdimensie.

³³ Meijer, Hollander (2019). Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Home-Start'. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. www.nji.nl/jeugdinterventies.

Conclusie:

Deelname aan Home-Start leidde tot een verhoogd ouderlijk welzijn: depressieve stemmingen namen af en de ervaren opvoedingscompetentie van de moeders nam toe. De veranderingen in het welzijn van de moeders werden vergezeld van veranderingen in opvoedingsgedrag. Positief opvoedingsgedrag, gerapporteerd door moeders, zoals consistentie, nam toe en negatief opvoedingsgedrag, zoals afwijzing, nam af, meer dan in de vergelijkingsgroep. De door moeders gerapporteerde toename in positief opvoedingsgedrag lijkt te worden bevestigd door de gestandaardiseerde observatiedata: er was een trend die toename in sensitiviteit van de moeder na afloop van Home-Start suggereerde.

Asscher, J.J., Deković, M., Prinzie, P., & Hermanns, J. (2008). Assessing change in families following the Home-Start parenting program: Clinical significance and predictors of change. *Family Relations, 57(3), 345-361.*

Onderzoeksgroep:

1. een experimentele groep van 54 Home-Start moeders
2. een controlegroep van 51 moeders
3. een normgroep van 41 moeders.

Conclusie:

Zowel voor competentie als depressieve stemming zijn substantiële veranderingen in de Home-Startgroep gevonden (en niet in de andere 2 groepen). De resultaten waren nog duidelijker zichtbaar in de follow-up. Home-Start vergroot inderdaad het welzijn van moeders (betekenisvolle verandering). De resultaten voor opvoedingsgedrag van moeders zijn minder eenduidig. In de zelfrapportages laten de Home-Startmoeders de meeste positieve veranderingen zien, maar die zijn niet gevonden in de observatiedata, behalve voor geobserveerde warmte van de moeder. De Home-Startmoeders rapporteerden vooruitgang in kindgedrag, zowel bij nameting als bij follow-up. Ook die vooruitgang was niet zichtbaar in de observatiedata. Er lijken 2 groepen moeders deel te nemen aan Home-Start: een groep met ernstige problemen, die de grootste vooruitgang boekt. Maar: aan het eind van Home-Start functioneren zij niet op het niveau van de normgroep. De tweede groep herstelt tot het niveau van de normgroep, maar laat minder grote vooruitgang zien. Zij functioneren aanvankelijk al dicht bij het niveau van de normgroep.

Deković, M., Asscher, J.J., Hermanns, J., Reitz, E., & Prinzie, P. (2010). Tracing changes in families who participated in Home-Start parenting program: Parental competence as mechanism of change. *Prevention Science.*

Onderzoeksgroep:

1. 66 moeders die deelnamen aan Home-Start
2. 58 moeders in controlegroep.

Methode:

Bij beide groepen zijn gedurende een jaar 4 metingen afgenomen. Gegevens zijn verzameld door zelfrapportage van ouders en observaties. Op de gegevens zijn diverse analysevormen toegepast: *mediational* en *cross-lagged analyses*, en *latent growth modelling* (LGM).

Conclusie:

De Home-Startgroep vertoonde een verhoogd gevoel van competentie bij de moeders (ES 0,045); meer positief/ondersteunend ouderschap bij moeders (ES 0,025); een afname van negatieve/ongepaste discipline (ES -0,027).

De resultaten van de *mediational and cross-lagged* analyse gaven aan dat deelname aan Home-Start gerelateerd is aan veranderingen in gevoel van competentie, die daaropvolgend veranderingen in opvoedvaardigheden voorspellen. De resultaten wijzen op het belang om programma's direct te richten op het ouderlijke gevoel van competentie.

Hermanns, J., Asscher, J.J., Zijlstra B.J.H., Hoffenaar, P., & Dekovic, M. (2013). Long-term changes in parenting and child behavior after the Home-Start family support program. *Children and Youth Services Review*, 35, 678-684.

Methode:

Er zijn 3 meetmomenten toegevoegd aan de vorige studie (Deković, M., Asscher, J.J., Hermanns, J., Reitz, E., & Prinzie, P., 2010): 3 groepen van het vorige onderzoek, aangevuld met een follow-upmeting, 49 maanden na de start van Home-Start (T5). Door de lengte van de totale studie, nam het aantal deelnemende gezinnen af. Door moeders werden diverse vragenlijsten ingevuld, op alle 5 meetmomenten (T1 t/m T5).

Onderzoeksgroep:

1. een Home-Startgroep (59-33 gezinnen)
2. een controlegroep met verhoogde opvoedstress en behoefte aan steun (56-45)
3. een normgroep (36-34).

Conclusie:

- Resultaten voor welzijn: de Home-Startgroep laat een significante toename zien in de schalen voor tevredenheid en opvoedcompetentie (van T1 tot T4). Bij T5 is een trend voor een verdere toename in tevredenheid. In de Home-Startgroep is een significante afname te zien in depressieve gevoelens. Die afname zet zich voort van T3 tot T5. De controle- en de normgroep laten geen veranderingen zien op het vlak van welzijn.
- Resultaten voor opvoedgedrag: de Home-Startgroep laat een significante vooruitgang zien op consequent opvoedgedrag tussen T1 en T3. Ook is er in deze periode een trend voor een daling in afwijzing. In de periode van T3 tot T5 is een trend te zien voor een toename in responsiviteit in de Home-Startgroep. De controle- en de normgroep laten geen veranderingen zien op opvoedgedrag.
- Resultaten voor kindgedrag: op kindgedrag laten alle 3 de groepen verandering zien. Voor opstandig gedrag laten zowel de Home-Startgroep als de controlegroep een significante daling zien tussen T1 en T3. Voor de periode van T3 tot T5 is er een verdere significante afname in de Home-Startgroep en een trend in die richting in de controlegroep. Voor hyperactief gedrag laat de controlegroep een significante daling zien van T1 tot T3, en alle groepen laten een significante daling zien van T3 tot T5. Voor affectieve problemen is alleen in de Home-Startgroep een significante daling te zien, zowel van T1 tot T3, als van T3 tot T5. Angstig kindgedrag laat alleen een significante daling zien van T1 tot T3 in de Home-Startgroep. De Home-Startgroep laat positieve veranderingen zien zowel voor het welzijn van moeders, als bij hun opvoedgedrag, als voor kindgedrag. De veranderingen in de onderzoeksperiode zijn meer uitgesproken in de Home-Startgroep dan in de controlegroep, en zelfs frequenter dan in de normgroep. Die resultaten suggereren langdurende veranderingen door de huisbezoeken van vrijwilligers, die vraaggericht steun verlenen.

Van Aar, J., Asscher, J.J., Zijlstra, B.J.H., Dekovic, M., & Hoffenaar, P.J. (2015). Changes in parenting and child behavior after the Home-Start family support program: A 10 year follow-up. *Children and Youth Services Review*, 53, 166-175.

Onderzoeksgroep:

1. Home-Start groep N=59
2. controlegroep met stress die steun nodig hadden N=56
3. een normgroep N=36.

Methode:

Het gevoel voor opvoedcompetentie, oudergedrag en probleemgedrag van kinderen tot 8 jaar werd onderzocht. Vervolg op vorig onderzoek van Hermanns, 2013.
8 jaar volgend op Home-Start.

Conclusie:

- Gevoelens van competentie: de moeders in de Home-Startgroep laten een significante verbetering zien tijdens de interventie tot 3 jaar volgend op Home-Start. Er is geen verdere verandering zichtbaar tot 10 jaar na beëindiging van de Home-Startinterventie; geen verbetering en ook geen verslechtering. In de 2 andere groepen was er geen sprake van significante verandering in het gevoel van opvoedcompetentie bij de moeders.
- Zelf gerapporteerd opvoedgedrag: terwijl er positieve verandering in al de opvoeddimensies is geobserveerd in de Home-Startgroep tijdens de interventieperiode, zijn er geen verdere positieve veranderingen te zien bij de follow-upmetingen. Van 3 tot 10 jaar volgend op de interventie is er geen verandering geobserveerd voor consistent opvoeden en afwijzing van het kind. De Home-Startgroep laat wel een afname in responsief gedrag zien van 3 jaar tot 10 jaar volgend op Home-Start. Voor de controle- en de normgroep zijn er geen significante veranderingen geobserveerd.
- Zelf gerapporteerd kindgedrag: angstig gedrag en affectieve problemen bij de Home-Startkinderen namen af tijdens de interventieperiode tot 3 jaar daarna. Geen verandering is geobserveerd van 3 jaar tot 10 jaar volgend op Home-Start. Kinderen uit de controlegroep lieten wel een negatieve verandering zien voor affectieve problemen (meer affectieve problemen) van 3 jaar tot 10 jaar volgend op Home-Start, gerapporteerd door hun moeders.
- Oppositioneel gedrag nam af van voormeting tot follow-up voor de Home-Startgezinnen en de controlegezinnen en die verandering duurde voort tot 10 jaar volgend op Home-Start. Hyperactief gedrag van de Home-Startkinderen nam af van nameting tot 3 jaar follow-up en die positieve verandering duurde voort tot 10 jaar volgend op Home-Start. Die verandering is ook geobserveerd bij de controlegroep.
- Geobserveerd opvoedgedrag: er is een patroon van afname in opvoedgedrag in alle groepen zichtbaar. Kijkend naar de verwachte afbuiging, was de afname in positief opvoeden het kleinst voor de Home-Startfamilies en het grootst voor de hardvochtige opvoedstijl. Families uit de controlegroep lieten de grootste afname zien in de toegeeflijke opvoedstijl.
- Geobserveerd kindgedrag: er is geen verandering geobserveerd in het kindgedrag van de Home-Startgroep gedurende de interventieperiode.

Samenvatting werkzame elementen

- matching van vrijwilligers en ouders
- gelijkwaardige relatie tussen ouder en vrijwilliger
- laagdrempeligheid door bezoeken thuis in eigen leefomgeving
- vraaggerichte aanpak
- empowermentgerichte aanpak
- netwerkversterkende aanpak
- tijd en aandacht die de vrijwilliger biedt
- de geboden praktische opvoedsteun.

3.2.2. Tot slot

Het Home-Startprogramma is internationaal erkend als best practice door het European Platform for Investing in Children (EPIC), een initiatief van de Europese Unie (2018). Hun beoordeling luidt: het Home-Startprogramma is goed overdraagbaar, toepasbaar en effectief op lange termijn.

De Home-Startvrijwilliger is wel een tijdelijke uitbreiding van het sociale netwerk van een gezin. Sociale steun is een beschermende factor die van buitenaf relatief eenvoudig te beïnvloeden is. Vandaar dat veel opvoedingsondersteunende programma's proberen het sociale netwerk van gezinnen te beïnvloeden of zelf fungeren als een vorm van sociale steun. Steun uit het sociale netwerk kan het effect van risicofactoren compenseren.³⁴ Daarnaast heeft steun uit het sociale netwerk een indirect positief effect op de kwaliteit van ouder-kindinteracties en de hechting tussen ouder en kind.³⁵ Moeders die steun ervaren van mensen in hun sociale netwerk hebben meer vertrouwen als opvoeder, hebben een groter welbevinden en zijn betere opvoeders.³⁶ Andere effecten van sociale steun zijn een vermindering van isolatie en een toename van opvoedingsvaardigheden en kennis. Het verbindt ouders met samenlevingsbronnen, zorgt voor ontspanning van de opvoedingsdruk, steunt relaties tussen ouders en hun kinderen en helpt met het beschermen van families tegen kindermishandeling en disfunctie in de familie. Door de sociale steun die ouders en kinderen ontvangen, kunnen problemen verminderd of zelfs voorkomen worden³⁷. Dat kan op den duur leiden tot een verminderde zorgafhankelijkheid en een vermindering van doorverwijzingen naar specifieke zorg.³⁸

³⁴ Hermans, J.M.A. (1998). *Family risks and family support: an analysis of concepts*. In: Hermans, J. & Leu, H.R. (1998). *Family risks and family support*, p.9-37. Delft: Eburon.

³⁵ Hermans, J. (2001). *Opvoedingsondersteuning revisited*. In: Hermans, J. *Kijken naar opvoeding, opstellen over jeugd, jeugdbeleid en jeugdzorg*, 44-54. Amsterdam: SWP.

³⁶ Armstrong, M.I., Birnie-Lefcovitch, S.B., & Ungar, M.T. (2005). *Pathways Between Social Support, Family Well Being, Quality of Parenting, and Child Resilience: What We Know*. *Journal of Child and Family Studies*, 14, 269-281.

Hudson, D.B., Elek, S.M., & Campbell-Grossman, C. (2000). *Depression, self-esteem, loneliness, and social support among adolescent mothers participating in the New Parents Project*. *Adolescence*, 35, 445-453.

³⁷ Bucx, F. (2011). *Gezinsrapport 2011 : een portret van het gezinsleven in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Van Egten, C., Zeijl, E., De Hoog, S., Nankoe, C., & Petronia, E. (2008). *Gezinnen van de toekomst: opvoeding en opvoedingsondersteuning*. Den Haag: E-Quality en SCP.

Van der Gaag, R., Gilsing, R., Mak, J. (2013). *Participatie in zicht: Gemeenten, jeugdigen, ouders en jeugdzorgcliënten in de transitie jeugdzorg*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

³⁸ Cardol, C. (2015). *Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. De veranderende rol van ouders in de jeugdzorg*. In C. Gravesteyn, & M. Aartsma (red.), *Meer dan opvoeden. Perspectieven op het werken met ouders*. (37-50). Bussum, Nederland: Coutinho.

Tot slot verwijzen we graag nog naar een aantal recentere onderzoeken waar onder meer de werkzame elementen aan bod komen in functie van de organisatie van een buddywerking:

- Van buddy tot community (2022) ³⁹
- Persoonlijke netwerkversterking bij mensen in armoede (2018) ⁴⁰
- Samen werken aan een krachtige Pedagogische Civil Society (2015)⁴¹
- Bind-Kracht Cahier, Kwetsbaar verbonden. De duomethodiek in Vlaanderen (2018). ⁴²

Home-Start Vlaanderen werkte mee aan en leverde input voor elk van deze onderzoeken en publicaties.

In het voorjaar van 2023 werden in 7 landen 130 Home-Startvrijwilligers bevestigd. De resultaten werden gebundeld in het rapport 'Home-Start Worldwide, Volunteering with Home-Start around the world. Findings from our international survey (2023)⁴³'. 117 vrijwilligers uit 7 landen werden bevestigd naar hun motivatie, maar ook naar wat het vrijwilligerswerk hen oplevert.

- 96% wil mensen in zijn of haar gemeenschap helpen.
- 92% heeft extra tijd om een vrijwilligersengagement op te nemen.
- 86% heeft relevante skills die ze willen delen.
- 96% ervaart dat de geboden steun aan het gezin helpt.
- 75% vindt dat ze een zeer verschillende achtergrond hebben met hun gezin.
- 88% vindt dat hun ervaringen en vaardigheden van pas komen en matchen met de noden in het gezin.
- 87% geeft aan dat ze nieuwe zaken hebben geleerd dankzij hun vrijwilligerswerk.
- 97% geniet van zijn/haar tijd als vrijwilliger.
- 91% voelt dat ze een verschil maken voor de families die ze ondersteunen.
- 89% voelt dat ze zich verder hebben ontwikkeld als persoon.

³⁹ Odisee Kenniscentrum Gezinswetenschappen, De Link vzw, SAM vzw, regie Mot, M., (2022), Van buddy tot community, video en multimedia, <https://kcgzinswetenschappen.odisee.be/van-buddy-tot-community>.

⁴⁰ Kostet, I., Nys, K., Verhaegen, I., Van Puyenbroeck, J. (2018). Persoonlijke netwerkversterking bij mensen in armoede. Een overzicht van werkmodellen en een sterkte-zwakteanalyse door ervarings- en praktijkdeskundigen. Schaarbeek. Kenniscentrum Gezinswetenschappen.

⁴¹ De Ridder, L., Nys, K., Travers, N., (2015). Samen werken aan een krachtige Pedagogische Civil Society. Inzichten vanuit het werkveld. Expo en Odisee, Kenniscentrum Gezinswetenschappen.

⁴² Robaey, Van, B., Lyssens-Danneboom, V. (2018). Bind-Kracht Cahier, Kwetsbaar verbonden. De duomethodiek in Vlaanderen. Leuven: LannooCampus.

⁴³

4. Voorwaarden voor uitvoering

4.1. Competente medewerkers

Home-Start wordt uitgevoerd door vrijwilligers en coördinatoren.

4.1.1. De Home-Startcoördinator

De Home-Startcoördinator beoogt de maatschappelijke integratie van ouders en kinderen op basis van een beleid dat door Home-Start Vlaanderen werd uitgestippeld. Methodieken zoals empathisch en outreachend werken, laagdrempeligheid, netwerken, coachen... zijn inherent aan de functie.

De coördinator legt contacten met gezinnen, hun doorverwijzers, de vrijwilligers en kandidaat-vrijwilligers met het oog op een evenredige participatie van de gezinnen aan het maatschappelijke leven.

De coördinator is verantwoordelijk voor de coördinatie van de dagelijkse organisatie van de lokale werking. De coördinator draagt zorg voor de bekendheid van de lokale werking bij relevante partners, onderhoudt het netwerk en registreert en rapporteert aan de lokale overheid en Home-Start Vlaanderen. Home-Start Vlaanderen registreert en signaleert op zijn beurt aan de Vlaamse overheid en Home-Start Worldwide en behartigt de belangen van gezinnen in een kwetsbare situatie.

Taken van de lokale coördinator:

- de lokale Home-Startwerking coördineren
- Home-Start vertegenwoordigen in het lokale werkveld, contacten leggen met lokale partnerorganisaties en beleidsmedewerkers
- het vrijwilligersbeleid uitvoeren: wervingsacties opzetten, vrijwilligers opleiden, vrijwilligers en gezinnen verbinden met elkaar, maandelijke intervisiemomenten met vrijwilligers organiseren
- kennismakings- en afrondingsgesprekken voeren met de gezinnen
- vrijwilligers ondersteunen in hun engagement vanuit een kennis van de sociale kaart en maatschappelijke kwetsbaarheid
- het jaarverslag van de werking opmaken, kwalitatief en kwantitatief registreren en rapporteren
- de knelpunten van de organisatie en de gezinnen verwoorden en signaleren, zowel op het niveau van de eigen organisatie als op een breder niveau in het werkveld
- voorstellen formuleren aan het lokale beleid om de betrokkenheid en de situatie van gezinnen en kinderen die in een kwetsbare situatie leven te verbeteren.

Home-Startcoördinatoren werken zeer lokaal en zijn verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van hun werking. Heel wat coördinatoren zijn gehuisvest in een Huis van het Kind. Om voldoende te kunnen aftoetsen, bijscholen en uitwisselen organiseert Home-Start Vlaanderen 4 keer per jaar een lerend netwerk voor alle Home-Startcoördinatoren. Startende coördinatoren volgen een training voor nieuwe Home-Startcoördinatoren.

De lokale coördinatoren zijn betaalde beroepskrachten die minimaal over een bachelordiploma of gelijkgesteld diploma beschikken. Er wordt gestreefd naar een minimaal dienstverband van 20 uur.

4.1.2. De vrijwilliger

De vrijwilligers volgen verplicht een startopleiding, verdeeld over 3 dagdelen. Nadien is er een vervolgbegeleiding onder de vorm van individuele opvolg- en coachingsgesprekken en intervisie in groep. Home-Startvrijwilligers zijn bereid te reflecteren over hun handelen met respect voor de privacy van de gezinnen.

Profiel van de Home-Startvrijwilliger:

- streeft een vertrouwensband na in het gezin
- gaat graag met kinderen om
- kan flexibel reageren op wisselende omstandigheden
- heeft voldoende luisterbereidheid en begrip
- kan bemoedigen en bevestigen
- kan discretie tonen in het gezin
- kan grenzen stellen aan hulp en betrokkenheid
- kan constructief functioneren in groepsverband en overleggen met collega-vrijwilligers tijdens de vergaderingen
- kan zijn/haar oordeel uitstellen en is in staat om aan te sluiten bij de leefwereld van het gezin
- toont nauwe betrokkenheid bij Home-Start.

Home-Start-vrijwilligers aanvaarden en onderschrijven de missie en de visie van Home-Start.

4.1.3. Handelingscode bij verontrustende situaties

Kinderen laten opgroeien in een stimulerende en kansrijke, maar ook veilige context staat bij Home-Start voorop. We vertrekken van het uitgangspunt dat ouders de belangrijkste opvoedingsfiguren voor hun kind zijn. Home-Start Vlaanderen erkent ouders in hun ouderrol door zo vroeg mogelijk het gesprek aan te gaan met de ouders bij mogelijke signalen van verontrusting. We benoemen wat goed gaat, maar ook wat onze ongerustheden zijn. We zetten in op de aanwezigheid van liefhebbende en steunende volwassenen die het kind mee helpen groeien en ouders in hun ouderrol steunen. Indien er specifieke vragen of noden zijn vanuit de ouders, zetten we in op toeleiding naar specifieke ondersteuning en hulpverlening. Indien er zware verontrustende signalen zijn, melden we aan de ouders dat we hulp van derden inschakelen.

4.1.4. Signaalfunctie

Regelmatig zien we dezelfde drempels en uitsluiting terugkeren bij verschillende gezinnen en kunnen we die als structurele maatschappelijke drempels of uitsluiting benoemen. De vrijwilliger wordt op die manier “het vehikel om maatschappelijke, structurele drempels te overbruggen, totdat diegene die uitsluiting ervaart voldoende netwerken heeft om op te steunen om volledig te kunnen participeren in de maatschappij, zonder dat die drempels verkleinen”.⁴⁴

Om te voorkomen dat gezinnen in een kwetsbare situatie afhankelijk zijn van de goodwill van vrijwilligers, is het een permanente taak van vrijwilligers en coördinatoren om die structurele knelpunten te signaleren, tijdens de intervisiemomenten, in de verschillende lokale overlegnetwerken waar de werking aan deelneemt, in jaarverslagen en verantwoordingsdocumenten en aan de bevoegde voorzieningen en beleidsmakers.

⁴⁴ De Craene, V. (2022). *Buddywerking voor nieuwkomers. Samen een weg banen? Antwerpen: Gompel & Scavina, pg. 171.*

4.2. Kwaliteitsbewaking

4.2.1. Steunpunt Home-Start Vlaanderen

Het steunpunt Home-Start Vlaanderen biedt praktische en inhoudelijke ondersteuning aan coördinatoren en bewaakt de kwaliteit. Het steunpunt is er voor alle uitvoerende organisaties van het Home-Startprogramma en kent de volgende hoofdtaken:

- de uitrol van Home-Start in Vlaanderen bevorderen
- de huisstijl, het beeldmateriaal en werkmaterialen voor de lokale Home-Startwerking ontwikkelen, faciliteren en bewaken
- de interne communicatie tussen de Home-Startwerkingen coördineren en faciliteren (o.a. aan de hand van een nieuwsbrief) en de externe communicatiecampagnes opzetten over Home-Start als programma voor gezinsondersteuning
- het kwaliteitsbeleid coördineren en faciliteren
- de visitaties ondersteunen
- nieuwe Home-Startcoördinatoren trainen en coachen
- taakgroepen en lerend netwerk faciliteren
- de jaarlijkse landelijke rapportage opmaken
- jaarlijks een begroting en jaarplan opstellen
- onderzoek opstarten en faciliteren
- deelnemen aan de internationale samenwerking (Home-Start Worldwide).

4.2.2. Visitatie

Voor de bewaking van de kwaliteit van Home-Start gebeuren er onderlinge visitaties van de Home-Startwerkingen. De visitatiecommissie bestaat uit 2 coördinatoren (in steeds wisselende samenstelling) en een medewerker van Home-Start vzw. Zij hebben de opdracht een bindend advies te geven aan Home-Start als eigenaar van de Home-Startlicentie in Vlaanderen en Brussel over het verlenen dan wel intrekken van een licentie, dan wel het stellen van nadere voorwaarden daaraan. Op basis van de in de Praktijkbeschrijving Home-Start vastgestelde criteria en voorwaarden is een visitatiechecklist gemaakt, die als basis voor het bezoek dient.

4.2.3. Registraties

Met en is weten: door (cijfer)gegevens te registreren en te analyseren, kunnen we ons eigen handelen verbeteren, een beter bereik van de doelgroep nastreven, een beter zicht krijgen op onze impact of sterker communiceren. Jaarlijks worden via een invultabel cijfergegevens opgevraagd over de gezinnen, vrijwilligers, aanmelding en ondersteuning. De betekenis van de ondersteuning voor de gezinsleden meten we aan de hand van de impacttool, ontwikkeld in samenwerking met het Kenniscentrum Gezinswetenschappen. Home-Start vzw verwerkt die gegevens, geïntegreerd in het jaarverslag en gerapporteerd aan Home-Start Worldwide. Daarnaast rapporteert elke werking aan het agentschap Opgroeien en voorzien lokale afdelingen een jaarrapport voor het financierende lokale bestuur.

4.2.4. Home-Start Worldwide

Om de kwaliteit van de uitvoering te toetsen, rapporteren we jaarlijks aan Home-Start Worldwide. Om de 3 jaar voert Home-Start Worldwide een uitgebreidere visitatie uit waarbij een aantal belangrijke kwaliteitsstandaarden aan de hand van een checklist getoetst worden.

Die kwaliteitsstandaarden zijn de belangrijkste criteria voor lidmaatschap van Home-Start wereldwijd. Ze ondersteunen de visie van Home-Start en de rol in de lokale gemeenschap. Leden hebben verschillende activiteiten.

Sommige daarvan kunnen aanvullende vereisten hebben, maar deze standaarden dekken de volgende kerngebieden:

- de registratie en voortdurende goede reputatie als lokale organisatie of ngo
- de normen en transparantie die verwacht worden in de bedrijfsvoering
- vrijwilligers die op huisbezoek gaan bij gezinnen met jonge kinderen
- het respecteren van de belangrijkste Home-Startprincipes tijdens de uitvoering van de werking
- het accepteren van het Home-Startbeleid voor de bescherming van persoonsgegevens (GDPR).

Hoewel het lidmaatschap op naam staat van een nationale werking, dient die ervoor te zorgen dat alle lokale Home-Startwerkingen voldoen aan dezelfde ethos, beleidsregels en praktijk, en dat bevestigen door regelmatige evaluaties.

Home-Start Vlaanderen ontving van Home-Start Worldwide de licentie voor de verdere uitrol van zeer laagdrempelige en preventieve gezinsondersteunende Home-Startinitiatieven in Vlaanderen en Brussel.

4.3. Ruimte en infrastructuur

Home-Startcoördinatoren hebben een fysieke en flexibele werkplek nodig. Een aantal organisatoren beschikt over eigen aangekochte of gehuurde infrastructuur. Het merendeel van de lokale werkingen is ingebed in het Huis van het Kind en vinden daar hun werkplek. Individuele gesprekken met de vrijwilliger vinden plaats op de werkplek, gesprekken met het gezin vinden plaats bij het gezin thuis. Voor trainingen en startopleidingen maken lokale werkingen gebruik van de eigen of gemeentelijke of stedelijke infrastructuur.

4.4. Kostprijs

Bij een begrotingsopmaak moet je de tewerkstelling van een deeltijdse Home-Startcoördinator in rekening brengen, die 20 à 25 gezinnen op jaarbasis kan ondersteunen en een 20-tal vrijwilligers kan begeleiden.

Een werking voorziet minimaal budget voor:

- personeelskosten (coördinator + overhead)
- organisatiekosten (werkplek, ICT, telefoon en internet, dienstverplaatsingen, vorming en opleiding coördinator)
- functioneringskosten (communicatie en informatie, onthaalkosten, vorming door derden en gastsprekers, vervoerskosten vrijwilligers, verzekering vrijwilligers)
- kwaliteitszorg (deelname lerend netwerk, individuele ondersteuning, licentiebijdrage).

De licentiebijdrage verschilt naarmate de vraag naar steun bij de ontwikkeling van een lokale Home-Startwerking (optie 1 of 2).

OPTIE 1

Home-Start Vlaanderen ondersteunt een lokale medewerker die de lokale Home-Startwerking uitbouwt en coördineert, en biedt specifieke ondersteuningsdiensten aan voor de opstart en/of versterking zoals:

1. toegang tot online platform met materialen (praktijkbeschrijving, logo en huisstijl, formulieren, vormingsaanbod...), gebruik naam en logo Home-Start, nieuwsbrief voor Home-Startcoördinatoren
2. training voor Home-Startcoördinator, ondersteuningsmomenten en kwaliteitsbewaking via deelname aan lerend netwerk en individuele coachingsgesprekken
3. deelname aan het lerend netwerk voor Home-Startcoördinatoren en vrijwilligerscoaches.

OPTIE 2

Een Home-Startcoördinator richt een lokale Home-Startwerking op en coördineert de werking lokaal.

Een lokale werking kan ontstaan vanuit samenwerking met een of meerdere lokale besturen en/of vzw's en met middelen van die gemeenten en/of vzw's, en uitgebouwd en gecoördineerd door een medewerker van Home-Start Vlaanderen.

De lokale Home-Startafdeling kan rekenen op 1, 2 en 3 uit het vorige pakket en:

4. rekrutering, intake en opleiding van vrijwilligers
5. beheer van vrijwilligers (verzekering, onkosten)
6. intake en kennismaking met de gezinnen
7. matching vrijwilligers met de gezinnen en ondersteuning en opvolging van de vrijwilligers
8. ondersteunende financiële en materiële uitbouw (draaiboeken, folders, huisstijl, vormingsmateriaal vrijwilligers...)
9. vertegenwoordiging van Home-Start binnen het lokale netwerk
10. aanstelling van een deeltijdse Home-Startcoördinator.

Kostprijs: loon- en werkingskosten organisatie

4.5. Overdracht en implementatie

4.5.1. Ambitie

Home-Start realiseert zijn maatschappelijke doel in nauwe samenwerking met het beleid, zowel op het lokale als regionale niveau en sluit met de werking en methodiek aan bij beleidsontwikkelingen rond lokaal sociaal beleid, preventieve gezinsondersteuning en de bestrijding van kansarmoede. Home-Start draagt de opgedane kennis en ervaring uit in Vlaanderen, in samenwerking met de lokale besturen en Huizen van het Kind.

Home-Start Vlaanderen streeft ernaar om:

- in samenwerking met partnerorganisaties zoveel mogelijk gezinnen preventief te bereiken
- samen te werken met de lokale besturen, Huizen van het Kind of andere relevante partners en een Home-Startwerking in de verschillende gemeenten op een kwalitatieve, onderbouwde en uniforme wijze uit te bouwen – daarbij uiteraard rekening houdend met en met respect voor de eigenheid van elke lokale context
- kennis en ervaring uit te wisselen met en tussen de lokale Home-Startwerkingen en in overleg met andere partners om zo meer gezinnen in Vlaanderen te ondersteunen
- de nood aan solidariteit en vrijwillig engagement om gezinnen te steunen onder de maatschappelijke aandacht te brengen.

Home-Start gelooft dat de aanpak van kinderarmoede een globale aanpak vraagt op verschillende beleidsniveaus, maar dat het lokale bestuur een cruciaal niveau is om kinderen met een risico op een leven in armoede en kwetsbaarheid te bereiken.

Samen met het lokale bestuur werkt Home-Start Vlaanderen aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's): SDG 1 – geen armoede; SDG 3 – het welzijn van iedereen verhogen en SDG 10 – ongelijkheid verminderen; SDG 11 – veerkrachtige steden en SDG 17 – partnerschappen creëren. De Home-Startmethodiek is gericht op het weerbaarder en veerkrachtiger maken van inwoners en steden. Via lokale Home-Startwerkingen organiseert Home-Start in samenwerking met het lokale bestuur en lokale partnerschappen solidariteit tussen burgers en vrijwillig engagement in de stad of de gemeente. Door in te zetten op de verbreding van het netwerk van gezinnen werken we als burgers aan de versterking van de sociale cohesie in families, buurten en lokale gemeenschappen.

4.5.2. Samenwerking

Home-Start Vlaanderen zet een samenwerkingsverband op met een of meerdere lokale besturen of een organisatie, zodra er draagvlak en budget is voor een minimale opstart door Home-Start. Home-Start is een programma met een licentiestructuur. De uitvoerende organisatie die een samenwerking aangaat, gaat akkoord met de uitvoering die in de praktijkbeschrijving van Home-Start is opgenomen en kan de beschreven praktijk implementeren.

Er is een plaatselijke Home-Startcoördinator die de lokale werking uitbouwt, het steunpunt Home-Start biedt informatie, materialen en advies over de implementatie van het programma en organiseert een starttraining voor coördinatoren en een lerend netwerk waar uitwisseling van expertise kan plaatsvinden tussen de lokale initiatieven.

5. Bronnen

Adriaenssens, P. (2018). 'Iemand die in armoede leeft heeft een andere kop'. De Afspraak, VRT NWS, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2018/11/28/peter-adriaenssens-kinderarmoede/>.

Armstrong, M.I., Birnie-Lefcovitch, S.B., & Ungar, M.T. (2005). Pathways Between Social Support, Family Well Being, Quality of Parenting, and Child Resilience: What We Know. *Journal of Child and Family Studies*, 14, 269-281.

Asscher, J.J. (2005). Parenting Support in Community Settings. Parental Needs and Effectiveness of the Home-Start Program. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Asscher, J.J., Deković, M., Prinzie, P., Hermanns, J., & Van den Akker, A.L. (2010). De betekenis van veranderingen in gezinnen die hebben deelgenomen aan het Home-Startprogramma en voorspellers van deze veranderingen. *Pedagogiek*, 29, 247-267.

Bakker, I., Bakker, K., Van Dijke, A., & Terpstra, L. (1998). O & O in perspectief. NIZW. <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/OenOinPerspectief.pdf>.

Balaam, M.-C. (2015). A concept analysis of befriending. *Journal of Advanced Nursing*. University of Central Lancashire, Preston.

Beelen, S., De Maeyer, J., Dewaele, C. (2014). Reach out! Praktijkboek voor outreachend werken. Leuven: Lannoo Campus.

Buurtwerk 't Lampeke (2016). Trajecten van hoopverlening. Video en multimedia, <https://www.hoopverlening.be/>.

Buurtwerk 't Lampeke (2018). Overbruggen. Wat niet met elkaar aansluit met elkaar verbinden. Video en multimedia, <https://www.overbruggen.be/>.

Beurskens, E.A.A., Linde, M., & Baart, A.J. (2019). Praktijkboek presentie. Bussum: Coutinho.

Brookes, S.J., Summers, J.A., Thornburg, K.R., Ispa, J.M., & Lane, V.J. (2006). Building successful home visitor-mother relationships and reaching program goals in two early head start programs: a qualitative look at contributing factors. *Early Childhood Research Quarterly*, 21(1).

Bucx, F. (2011). Gezinsrapport 2011: een portret van het gezinsleven in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Cardol, C. (2015). Van verzorgingsstaat naar participatiesamenleving. De veranderende rol van ouders in de jeugdzorg. In Gravesteyn, C. & Aartsma, M. (red.), *Meer dan opvoeden. Perspectieven op het werken met ouders*, 37-50, Bussum, Nederland: Coutinho.

Carpentier, M., Desmedt, E., Sempels, Y., Desmedt, E. (2022). Learnings uit 10 coronaprojecten. Outreachend bereiken van gezinnen in armoede. Koning Boudewijnstichting.

- De Cock, R., e.a. (2017). Proportioneel universalisme in de praktijk - een aanzet. *Kind & Gezin*.
- De Craene, V. (2022). *Buddywerking voor nieuwkomers. Samen een weg banen?* Antwerpen: Gompel & Scavina.
- De Ridder, L. Nys, K., Travers, N. (2015). Samen werken aan een krachtige Pedagogische Civil Society. Inzichten vanuit het werkveld. Expoo en Odisee, Kenniscentrum Gezinswetenschappen.
- Dewulf, L., Van Meeuwen, N., & Tjepkema, S. (22 november 2010). Talent in actie. Kessels & Smit. https://www.kessels-smit.com/files/p10-15_talent_in_actie_OO_10_06.pdf.
- Dewulf, L. (2009). *Ik kies voor mijn talent*. Leuven: Lannoo Campus.
- Diamond, G. & Josephson, A. (2005). Family-based treatment research: A 10-year update. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 44, 872-887.
- Driessens, K., Van Regenmortel, T. (2006). *Bind-Kracht in armoede. Leefwereld en hulpverlening*. Leuven: Lannoo Campus.
- Eeman, L., Van Regenmortel, T. (2012). *Domo: Theoretische- en empirische onderbouwing*. HIVA-KU Leuven.
- Harrison, M. (1981). Home-Start: a voluntary home-visiting scheme for Young families. *Child Abuse and Neglect*, vol. 5, 441-447, USA: Pergamon Press.
- Harrison, M. (2003). *Hooray! Here comes Tuesday. The Home-Start Story*. Leicester: Bahama Press.
- Home-Start Worldwide-website: <https://homestartworldwide.org/>.
- Hermanns, J. (2001). Opvoedingsondersteuning revisited. In: Hermanns, J. *Kijken naar opvoeding, opstellen over jeugd, jeugdbeleid en jeugdzorg*, 44-54. Amsterdam: SWP.
- Hermanns, J., Van de Venne, L., & Leseman, P. (1997). *Home-Start geëvalueerd*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Hermanns, J.M.A. (1998). Family risks and family support: an analysis of concepts. In: Hermanns, J. & Leu, H.R. (1998). *Family risks and family support*, 9-37. Delft: Eburon.
- Hudson, D.B., Elek, S.M., & Campbell-Grossman, C. (2000). Depression, self-esteem, loneliness, and social support among adolescent mothers participating in the New Parents Project. *Adolescence*, 35, 445-453.
- Juchtmans, G., Groenez, S. (2018). *Een drievoudige inbedding voor kwetsbare gezinnen. Over brugfiguren, brugorganisaties en hun netwerk*. HIVA-KU Leuven.
- Kalthoff, H. (2018). *Opgroeien en opvoeden in armoede*. Nederlands Jeugdinstituut.
- Kelleher, L., Johnson, M. (2004). An evaluation of a volunteer-support program for families at risk. *Public health nursing*.

Korfmacher, J., Green, G., Spellmann, M., & Thornburg, K.R. (2007). The helping relationship and program participation in early childhood home visiting. *Infant Mental Health Journal*, 28(5), 459-480.

Kostet, I., Nys, K., Verhaegen, I., Van Puyenbroeck, J. (2018). Persoonlijke netwerkversterking bij mensen in armoede. Een overzicht van werkmodellen en een sterkte-zwakteanalyse door ervarings- en praktijkdeskundigen. Schaarbeek, Kenniscentrum gezinswetenschappen.

Kramme, C. (2019). Elk kind een toekomst. Gemeenten in actie tegen kinderarmoede. Inspirerende praktijken. Koning Boudewijnstichting.

McGuigan, W.M., Katzev, A.R., & Pratt, C.C. (2003). Multi-level determinants of mothers' engagement in home visitation services. *Family Relations*, 52, 271-278.

Odisee Kenniscentrum Gezinswetenschappen, De Link vzw, SAM vzw, regie Mot, M. (2022). Van buddy tot community, video en multimedia, <https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/van-buddy-tot-community>.

Prinsen, B., L'Hoir, M., De Ruiters, M., Oudhof, M., Kamphuis, M., De Wolff, M., & Alpay, L. (2012). Richtlijn opvoedingsondersteuning. Voor opvoedingsvragen en lichte opvoedproblemen in de jeugdgezondheidszorg in de context van het Centrum voor Jeugd en Gezin (Concept). Utrecht /Leiden: Nederlands Jeugdinstituut/TNO.

Roza, L., Van Baren, E.A., Meijs, L.C.P.M., Metz, J. & Hoogervorst, N. (2012). ECSP-webpublicatie: nieuwsbrief november 2012. De unieke waarde van vrijwilligerswerk.

Sendhil M., Eldar S. (2014). Schaarste. Hoe gebrek aan tijd en geld ons gedrag bepalen. Amsterdam: Maven Publishing.

S.n. Interne nota (2021). Praktijkbeschrijving Home-Start Vlaanderen.

Statbel (22 september 2019). Opgroeien in kwetsbare gezinnen. <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/opgroeien-kwetsbare-gezinnen>.

Statbel (14 oktober 2022). 28,6% van Belgische kinderen uit eenoudergezinnen is materieel gedepriveerd <https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/286-van-belgische-kinderen-uit-eeoudergezinnen-materieel-gedepriveerd>.

Storms, B. (2021). Kinderarmoede bestrijden doe je zo. Drie effectieve projectmodellen. Koning Boudewijnstichting.

Thompson, L., Kropenske, V., Heinicke, C.M., Gomby, D. & Halfon, N. (2001). Home visiting: A service strategy to deliver proposition 10 results. Center for Healthier Children, Families and Communities. L.A.

Vandenbroeck, M. (2019). Het gezin is dood, leve het gezin: van verdeelde naar gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid. Oud-Turnhout: Gompel & Svacina.

Vandenbroucke, F., Guio, A. (2019). Armoede en deprivatie bij Belgische kinderen, Een vergelijking van de risicofactoren in de drie gewesten en de buurlanden. Rapport Koning Boudewijnstichting.

Van der Gaag, R., Gilsing, R., Mak, J. (2013). Participatie in zicht: Gemeenten, jeugdigen, ouders en jeugdzorgcliënten in de transitie jeugdzorg. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Van Egten, C., Zeijl, E., De Hoog, S., Nankoe, C., & Petronia, E. (2008). *Gezinnen van de toekomst: opvoeding en opvoedingsondersteuning*. Den Haag: E-Quality en SCP.

Van Haute, D., Reyntjes, L., Caimo, K. (2021). *Gezinsvol ondersteunen*. Publicatie 2021 - 1 Caritas Vlaanderen. Licap-Halewijn nv.

Vanhee, L. (2007). *Weerbaar en broos: mensen in armoede over ouderschap: een verkennende kwalitatieve studie in psychologisch perspectief*. KU Leuven.

Van Regenmortel, T. (2002). *Empowerment en maatzorg. Een krachtgerichte psychologische kijk op armoede*. Leuven/Leusden: Acco.

Van Robaeys, B., Lyssens-Danneboom, V., (2018)., *Bind-Kracht Cahier, Kwetsbaar verbonden. De duomethodiek in Vlaanderen*. Leuven: LannooCampus.

6. Contactgegevens

Wie maakte de beschrijving op?

Naam: Home-Start Vlaanderen

Uitvoerende organisatie: Home-Start Domo vzw

Adres: Naamsestraat 153-155, 3000 Leuven

E-mail: info@homestartvlaanderen.be

Telefoonnummer: 0497 55 56 28

Een overzicht van de bestaande Home-Startwerkingen, met contactgegevens vind je via www.homestartvlaanderen.com/home-start-in-vlaanderen-brussel.